

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr II.

Lördagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 69, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;
nr 74, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.; samt
nr 77, med förslag till lag angående handel med utsädesvaror.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande månad.

Anställdes val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Andersson, Jonas,	med 73 röster,
» Antonsson	» 73 »
» Berglund	» 73 »
» Bergman	» 73 »
» Bergström, David,	» 73 »
» Boberg	» 73 »
» Dahl, P. A.	» 73 »
» Ekman, Karl Johan,	» 73 »
» Enhörning	» 73 »
» Frändén	» 73 »
» Gustafsson, Per,	» 73 »
» Hansson, Sigfrid,	» 73 »
» Johansson, Carl,	» 73 »
» Jonsson, P. E. A.,	» 73 »
» Klefbeck	» 73 »
» Larson, Edward,	» 73 »
» Larsson, Jacob,	» 73 »
» Linder	» 73 »
» Norling	» 73 »
» Pålsson	» 73 »
» Svenson, Ernst W.,	» 73 »
» von Sydow	» 73 »
» Thorberg	» 73 »
» Tjällgren,	» 73 »

Företogs val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter utsedda:

herr Andersson, Henrik	med 19 röster
» Björnsson	» 19 »
» Svensson, Martin,	» 19 »
» Forssberg	» 19 »
» Holmgren	» 19 »
» Sandegård	» 19 »

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Anställdes val av dels sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens första kammare hava blivit utsedda till

revisorer:

herr Nilsson, Aug., i Kabbarp,	med 58 röster
» Svensson, Martin,	» 58 »
» Larson, Edward,	» 58 »
» Björnsson, J. E.,	» 58 »
» Lindgren, A.,	» 58 »
» Ericson, Oscar,	» 58 »

suppleant för herr Nilsson, Aug., i Kabbarp:

herr Strömberg, G. A., » 58 »

suppleant för herr Svensson, Martin:

herr Anderson, S. Erik,

suppleant för herr Larson, Edward:

herr Carlsson, Carl, » 58 »

suppleant för herr Björnsson, J. E.:

herr Vennerström, Ivar, » 58 »

suppleant för herr Lindgren, A.:

herr Sundberg, A. L., » 58 »

suppleant för herr Ericson, Oscar:

herr Andersson, Karl Emil, » 58 »

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisors-suppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Abrahamsson	med 31 röster
» Andersson, Elof B.,	» 31 »
» Andersson, Per,	» 31 »
» Anderson, S. Erik,	» 31 »
» Antonsson	» 31 »
» Bergqvist	» 31 »

herr Bergström, P. Albert,	med 31 röster
» Björnsson	» 31 »
» Bodin	» 31 »
» Boman	» 31 »
» Enhörning	» 31 »
» Eriksson, Valfrid,	» 31 »
» Johansson, Johan, i Friggeråker	» 31 »
» Johansson, Johan Peter,	» 31 »
» Larsén	» 31 »
» Nilsson, Johan, i Kristianstad	» 31 »
» Nilsson, Johan, i Malmö	» 31 »
» Norling	» 31 »
» Pettersson, Olaus,	» 31 »
» Pålsson	» 31 »
» Rooth	» 31 »
» Strömberg	» 31 »
» Walles	» 31 »
» Östergren	» 31 »

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmanssuppleanter:

herr Nilsson, Alexander,	med 13 röster
» Jonsson, P. E. A.,	» 13 »
» Stenberg	» 13 »
» Berglund	» 13 »
» Hansson, Gustav W.,	» 13 »
» Clemedtson	» 13 »

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 2—4, sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, första lagutskottets utlåtanden nr 9—11, andra lagutskottets utlåtanden nr 4—8 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—7.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.*

Punkten 6.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för uppförande å tomten nr 18 i kvarteret Adlern mindre i Stockholm av en telefonstationsbyggnad för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 340,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»Vid sin prövning av förevarande ärende liksom vissa andra i statsverkspropositionen oförmälda frågor, avseende nybyggnader vid post- och telegrafverken, har utskottets uppmärksamhet fäst vid att utlåtanden infordrats från den nya besparingsnämnd, som enligt Kungl. Maj:ts den 23 september 1927 fattade beslut numera är i verksamhet. Även i ett flertal andra fall har, såsom inhämtats av den i statsverkspropositionen lämnade redogörelsen för nämndens arbete (Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 8), till nämndens besvarande överlämnats remisser i liknande byggnadsärenden.

De utredningar, som föranletts av dessa till nämnden avlämnade byggnadsfrågor, hava, enligt vad i statsverkspropositionen upplyses, visat sig mycket tidskrävande, vadan nämndens övriga arbete härigenom tillsvidare i huvudsak näst undanskjutats.

Med uppskattning även av denna del av den nya besparingsnämndens granskningsverksamhet anser sig dock utskottet böra framhålla såsom angeläget, att av nämnden icke må vid sidan av övriga vederbörande myndigheter bildas en ny mera bestående statsinstitution, med vilkens yttranden över hithörande frågor man kommer att räkna som ett normalt led i dessa ärendens behandling. Det torde nämligen kunna befaras, att härigenom komme att hos övriga myndigheter i viss mån försvagas känslan av ansvar för att kraven på sparsamhet och praktisk ändamålsenlighet i tillbörlig grad tillgodoses vid deras behandling av hithörande ärenden.

Under uttalande härav får utskottet, som i likhet med departementschefen anser skäl föreligga, att åtgärder vidtagas för uppförande av den tilltänkta nya telefonstationsbyggnaden i nedre Vasastaden, och som icke funnit anledning till erinran mot det för ändamålet äskade anslagsbeloppets storlek, hemställa,

att riksdagen må för uppförande å tomten nr 18 i kvarteret Adlern mindre i Stockholm av en telefonstationsbyggnad för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 340,000 kronor.»

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius, Nilsson* i Gränebo, *Carlsson* i Gävle, *Johansson* i Hälsingborg, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som i likhet med departementschefen anser skäl föreligga, att åtgärder vidtagas för uppförande av den tilltänkta nya telefonstationsbyggnaden i nedre Vasastaden, och som icke funnit anledning till erinran mot det för ändamålet äskade anslagsbeloppets storlek, hemställer.»

Herr statsrådet Lyberg: Herr talman! Jag anser mig skyldig att säga några ord i anledning av det uttalande som utskottet gjort angående besparingsnämndens befattnings med byggnadsfrågor.

Om man, som sig bör, läser detta uttalande efter ordalydelsen, så utgör detsamma uttryck för en utskottets farhåga att besparingsnämndens verksamhet och dess befattnings med dessa byggnadsfrågor under vissa förutsättningar,

var till jag skall återkomma, kan hos övriga myndigheter medföra ett försvagande av känslan av ansvar att tillgodose kraven på »sparsamhet och praktisk ändamålsenlighet», då dylika byggnadsfrågor av dem behandlas. Såvitt jag kan förstå, innebär detta uttalande ett oberättigat misstroende mot dessa ämbetsverk, väl närmast då byggnadsstyrelsen, som enligt sin instruktion har att öva inseeende över statens byggnadsväsende, har att bland annat granska och, där så erfordras, ändra ritnings- och byggnadsförslag som inkomma från andra myndigheter. Jag är nu visserligen övertygad om att utskottet inte menar att byggnadsstyrelsen skulle *medvetet* underlåta att fullgöra denna sin ämbetsplikt, vilken givetvis omfattar inte bara byggnadernas skönhetsvärde, komfort och dylikt, utan också vad utskottet kallar krav på sparsamhet och praktisk ändamålsenlighet. Men även om utskottet endast tänkt sig att byggnadsstyrelsen mera *omedvetet* skulle underlåta att beakta dessa krav, synes mig farhågan orättvis, att besparingsnämndens verksamhet skulle på något sätt ofördelaktigt inverka på byggnadsstyrelsens psyke.

Dessutom förefaller den mig mycket verklighetsfrämmande. Den skulle ju nämligen innebära, att ett ämbetsverk skulle förlora känslan av ansvar i anledning av en väntad kritik, eller låt oss kalla det granskning med avseende å just det, som kan förväntas bli föremål för granskning och kritik. Med samma skäl skulle man kunna säga att ansvars-känslan försvagas hos en bolagsstyrelse därför att det finns bolagsrevisorer, hos ämbetsverk därför att det finns statsrevisorer och hos regeringar därför att det finns konstitutionsutskott. Det synes mig vara mera mänskligt och ur psykologisk synpunkt mera sannolikt, att effekten blir den alldeles motsatta, om det överhuvud taget blir någon effekt, och jag anser mig skyldig att här ge byggnadsstyrelsen det erkännandet, att sedan besparingsnämnden börjat sin verksamhet och sin befattning med byggnadsfrågor, har styrelsen synts mera benägen än tidigare att efterge något av vad som kan anses vara det bästa i byggnadstekniskt och arkitektoniskt hänseende för att såmedelst åstadkomma besparingar.

Om jag således finner denna farhåga obefogad, även om de av utskottet angivna förutsättningarna förefunnos, så kommer därtill att dessa förutsättningar äro obefintliga. Det är inte så att besparingsnämnden är avsedd att vara en statsinstitution »vid sidan av övriga myndigheter», inte heller att besparingsnämnden skall bli en »mera bestående» sådan institution. Ingen vill väl förneka, att det är departementschefens och regeringens skyldighet att, när förslag i byggnadsfrågor liksom i andra frågor inkomma, granska dessa förslags detaljer och att därvid särskilt skjuta i förgrunden allmänna ekonomiska synpunkter, synpunkten att det bästa alltför ofta är fiende till det goda. Det är vid denna granskning på ett *efterföljande* stadium, som besparingsnämnden i vissa fall anlitas som hjälp. Nämnden har inte erhållit någon *allmän* befogenhet att yttra sig, än mindre att inkomma med förslag. Den står inte vid sidan av de ifrågavarande myndigheterna. Talet om att nämnden skulle tendera till att bli mera bestående, mera permanent, synes mig särdeles egen-domligt. När har det förekommit, att en kommitté efter några få månaders arbete anses tendera till att bli permanent? Jag frestas att fråga: Läger utskottet denna speciella måttstock på besparingsnämnden därför att denna efter några få månader kommit med enligt min mening väl motiverade förslag till betydande besparingar, under det att tyvärr kommittéer i allmänhet, trots mångårigt arbete, ofta inte lämna andra spår efter sig — än stora utgifter? Jag vågar alltså påstå att liksom denna farhåga i och för sig är obefogad, så finnas inte heller de förutsättningar, på vilka denna farhåga grundats.

Nu har emellertid utskottet inledningsvis konstaterat ett faktum, utan att jag riktigt förstår vad syftet är med detta konstaterande. Utskottet säger: »De

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

utredningar, som föranletts av dessa till nämnden avlämnade byggnadsfrågor, hava, enligt vad i statsverkspropositionen upplyses, visat sig mycket tidskrävande, vadan nämndens övriga arbete härigenom tillsvidare i huvudsak måst undanskjutas.» Utskottet har tydligen ansett, om någon mening är med detta konstaterande, att åtminstone i någon mån ordningen för besparingsarbetet skulle omläggas. Menar utskottet med detta sitt konstaterande, att det »övriga arbetet», som ankommer på besparingsnämnden, varit av så brådskande natur, att det bort komma först och att de byggnadsfrågor, som det här talas om, bort skjutas över till kommande riksdagar, efter att detta övriga granskningsarbete hunnit utföras av besparingsnämnden? Eller menar utskottet, att byggnadsfrågorna av denna anledning utan sådan föregående granskning skulle ha överlämnats till riksdagens prövning? I båggedera fallen tillåter jag mig inlägga en gensaga. Det förra skulle ha varit att undanskjuta byggnadsfrågor, som icke utan våda ansetts kunna undanskjutas, och det andra skulle vara att försitta de tillfällen till besparingsmöjligheter, som dock givas, då byggnadsförslag prövas.

Det synes mig, som om ett sådant åsidosättande av möjligheterna att åvägbringa besparingar skulle ha varit så mycket mera egendomligt, som det allmänt klagas över att såväl statens som de kommunala byggnaderna ha ställt sig alltför dyra. Med rätt eller orätt tillskrives detta delvis vissa ämbetsverk, och det är ju rätt förklarligt, att fackmyndigheter i främsta rummet sträva efter att ernå det *bästa* möjliga för det ändamål, som vederbörande myndighet närmast har att tillgodose, men kanske icke alltid det *ekonomiskt* möjliga. Vad byggnadsstyrelsen beträffar, kan man ju förstå svårigheten för den att taga initiativ, som från synpunkter, som ligga byggnadsstyrelsen främst om hjärtat, ofta skulle ge ett sämre resultat än det bästa.

Med hänsyn till denna gängse uppfattning om att våra offentliga byggnader ställa sig alltför dyra beträffande både anläggning och de driftskostnader, som föranledas av anläggningssättet, angav jag, då besparingsnämnden i höstas tillkallades, såsom en av nämndens uppgifter att, när så påkallades, yttra sig rörande byggnadsfrågor. När det sedan strax därefter fogade sig så, att osedvanligt stora och många byggnadsfrågor syntes böra tagas upp redan vid denna riksdag, fann jag det vara min oavvisliga plikt att yrka på att i åtskilliga fall besparingsnämnden skulle få tillfälle att se på förslagen. Detta har skett utan att, såvitt jag vet, någon sådan fråga därav hindrats att hinna framläggas för denna riksdag, och det har skett med större framgång, det vågar jag säga, än vad åtminstone jag och, som jag tror, mina kolleger från början hoppats på. Jag skulle finna det synnerligen beklagligt, om under sådana förhållanden utskottets ställningstagande betydde, att denna form av besparingsarbete borde uppges.

Jag vill här icke trötta kammaren med någon exposé av besparingsnämndens verksamhet, men några få fakta skulle jag vilja beröra. Under tiden från slutet av oktober till slutet av januari, sålunda inom en tidrymd av omkring tre månader, hava till nämnden överlämnats och av nämnden besvarats tolv remisser i byggnadsfrågor. Tiden för besvarandet har i allmänhet tagit två à tre veckor, ibland kortare tid, endast i två fall en tid av mellan en och två månader. Så synnerligen sakta kan man väl sålunda icke säga, att denna nämnd har arbetat. Detta forcerade arbete har också haft den påföljden, att nämnden en och annan gång fått förklara, att måhända ytterligare besparingsmöjligheter kunnat påvisas, om nämnden haft längre tid på sig. Emellertid ha dessa remisser till besparingsnämnden resulterat däri, att det i nio fall föreslagits besparingar i anläggningkostnader till ett belopp av tillhoppa över två och en halv miljoner kronor. Därjämte ha två byggnadsförslag alldeles

avstyrkts, och beträffande ett tredje ha igångsatts vissa förberedande undersökningar, innan någon bestämd ställning intagits.

Men jämte dessa förslag om besparingar i anläggningskostnader har också nämnden förordat vissa omändringar i anläggningarna, som skulle medföra avsevärda årliga besparingar i driftskostnaderna; och, vad mera är, beträffande åtskilliga av våra sjukvårdande inrättningar ett sådant bättre utnyttjande och tillvaratagande av utrymmena, att man inom den lägre kostnadsramen skulle kunna åvägabringa ett större antal vårdplatser än inom den större kostnadsramen. Men detta har dock icke hindrat nämnden att ägna sig åt det övriga arbete, varom utskottet talar. Sålunda har nämnden föreslagit en åtgärd, som inverkat på anslagen till de nuvarande hospitalens drift därhän, att redan nu en årlig besparing kan göras på 140,000 kronor, och denna besparing kommer att ökas år efter år, alltefter som sjukvårdanstalterna bliva flera.

För att belysa, hur besvärligt det kan vara med besparingsarbetet, vill jag säga ett ord om frågan angående omläggning av värmeledningen och den elektriska anläggningen i nationalmuseum. För ändamålet begärdes 1925 av vederbörande verk 610,000 kronor. Kungl. Maj:t avvisade denna hemställan. Den kom tillbaka med oförändrat belopp 1926. Ecklesiastikministern och jag voro då överens om att denna kostnad syntes oskäligt hög, och frågan återremitterades till byggnadsstyrelsen med uppdrag, bland annat, att den skulle söka nedbringa kostnaden. Förslaget kom tillbaka förra hösten. fortfarande under uppgift, att kostnaden icke kunde beräknas lägre än 610,000 kronor. Efter vissa förberedande undersökningar överlämnades frågan till besparingsnämnden, och det hela har resulterat i att anslaget nu är upptaget i statsverkspropositionen till 389,600 kronor, vilket således innebär en minskning av 40 %.

Nu kan visserligen invändas, att besparingsnämnden icke är speciellt sakkunnig, men jag ville erinra om att den dock har sakkunnig till hjälp och att byggnadsstyrelsen i allmänhet sättes i tillfälle att granska de uppslag, som göras av besparingsnämnden. Och om man anser, att de resultat, som besparingsnämnden kommit till, inte äro så värdefulla, så förefaller det mig dock, som om utskottet kunnat vänta med sitt uttalande, till dess att utskottet haft tillfälle att mera ingående behandla alla de byggnadsfrågor eller åtminstone större delen av de byggnadsfrågor, som besparingsnämnden tagit befattning med och som remitterats till statsutskottet. Då hade ju utskottet kunnat summera å ena sidan fördelar, å andra sidan förmenta olägenheter och med stöd därav göra ett slutligt uttalande. Nu har utskottet i stället första gången då ett sådant ärende förekommer velat, att riksdagen skulle intaga ståndpunkt, egendomligt nog på en punkt, där utskottet icke haft någon som helst anmärkning mot ett förslag, som stöder sig på, bland annat, besparingsnämndens yttrande. Utskottet har i detta fall, så vitt jag förstår, inte funnit, att besparingsnämnden varit vare sig för mycket sparsam eller för litet sparsam. Det är synnerligen beklagligt, om uttalandet skulle innebära ett underkännande i viss mån av denna besparingsnämndens verksamhet, så mycket mer beklagligt, som underkännandet kommit från ett utskott, som har grundlagsenlig plikt att vid prövning av statsverkets behov se till vilka indragningar och besparingar som kunna göras. Det vore så mycket mera beklagligt, säger jag, som det arbete denna besparingsnämnd fått sig ålagt så till vida är neutralt, som det inte är inriktat på att kritisera de ändamål, som statsmakterna redan gått in för och som därför ligga de flesta om hjärtat, vilket förhållande medför, att besparingsnämnden kunnat föreslå realiserbara besparingar i större omfattning än de tidigare långvariga besparingsutredningarna.

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)*

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

Jag vågar därför tro, att särskilt konstaterandet av arbetssättet inte betyder, att utskottet velat fälla en underkännande dom över detta besparingsarbete. Vid sådant förhållande kommer jag visserligen, även om riksdagen gör uttalandet till sitt, att, så länge jag bekläder den befattning jag innehar, anse som min plikt att söka fullfölja besparingsarbetet även efter de linjer, som redan utstakats för besparingsnämnden. Men det är i alla fall bekymmersamt, därför att efter vad jag vet, denna besparingsnämnd, som verkligen med osedvanlig arbetsglädje ägnat sig åt sin uppgift, för sin del är benägen att anse, att utskottets »uppskattning» av nämndens verksamhet innebär ett underskattande, och därför nog misströstar om att i sin uppgift finna stöd på det håll, där den framför allt väntat sig kunna erhålla sådant.

Då en sådan misströstan givetvis skulle försvaga besparingsnämndens arbetslust och initiativkraft, skall jag vördsamt hemställa till kammaren att icke ansluta sig till det uttalande, som av utskottet gjorts på denna punkt.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag tror, att utskottets majoritet i detta fall har handlat både klokt och välbetänkt, när den har gjort det uttalande, som den gjort. Den har funnit, att det härvidlag är bättre att stämma i bäcken än i ån, och det kan inte vara annat än riktigt.

Vi hava vid genomläsningen av den kungl. propositionen funnit denna besparingsnämnd på flerfaldiga ställen omnämnd, och vi ha också fäst oss vid ett ställe i en av huvudtitlarna, inkomstiteln, där finansministern gjort det uttalande, som återfinnes i utskottsbetänkandets motivering. När vi hunno till det första stället, nämligen denna punkt, där det gällde uppförandet av en telefonstationsbyggnad i Stockholm, och sedermera kommo till andra punkter, så började vi diskutera, huruvida man överhuvud taget med besparingsnämnden här var inne på rätt väg. Ser man på denna första punkt i Utgifter för kapitalökning, som rör sig om telefonstationsbyggnaden i nedre Vasastaden, så har telegrafstyrelsen här gjort en beräkning om kostnaderna, som uppgår till 45 kronor per kubikmeter; byggnadsstyrelsen har för sin del ansett möjligt att bygga för en kostnad av 42 kronor, 50 öre, och sedan har besparingsnämnden ansett, att kostnaden — enligt en preliminär beräkning — skulle kunna sättas ned till 40 kronor 33 öre.

Går man så över till sidan 28 i samma avdelning Utgifter för kapitalökning, bil. 2, finner man där, att besparingsnämnden rörande en liknande byggnad i Malmö har stannat vid ett belopp av 42 kronor per kubikmeter. Således skulle kostnaderna för byggandet av en telegrafstationsbyggnad i Malmö vara högre per kubikmeter än i Stockholm.

Men på sidan 33 finner man ett uttalande om stationsbyggnad i Varberg, där finansministern säger: »1927 års besparingsnämnd, som dels verkställt ytterligare utredning i ärendet genom en nämndens ledamot och dels erhållit sådan utredning från telegrafstyrelsen» o. s. v. En av nämndens ledamöter har alltså där ensam haft i uppdrag att fullgöra besparingsnämndens åliggande.

Vi kommo till den uppfattningen, att besparingsnämndens sammansättning näppeligen kan vara ägnad att i byggnadsfrågor åtminstone utföra det överrevisorsuppdrag, som en sådan nämnd ju egentligen skall ha, över byggnadsstyrelsen, och vi funno, att om det skulle fortgå så, skulle säkerligen byggnadsstyrelsen slå in på andra vägar genom att höja anslagskraven till byggnader på ett sådant sätt, att man var säker om att få det man ville ha, om man nu i förväg visste, att besparingsnämnden låg över och skulle granska de framkomna förslagen.

Med ett ord, man avtrubbade känslan av ansvar hos byggnadsstyrelsen för att räkna riktigt och noggrant och sparsamt, och därmed hade heller inte riks-

dagen inför sig någon, som bar det fulla ansvaret för de propositioner, som kommo fram. Å ena sidan hade byggnadsstyrelsen kommit ifrån ansvaret genom besparingsnämnden, och Kungl. Maj:t hade också å andra sidan i viss mån kunnat avbördas sig sitt ansvar på denna besparingsnämnd.

Nu är det ju så, att byggnadsstyrelsen för bara ett par år sedan omorganiserades. Jag vet ju, hur det var i statsutskottet förut, det var en ständigt kritik av byggnadsstyrelsens förslag, då det gällde nya byggnader såväl som ombyggnader, och den nuvarande statsministern, som hade byggnadsstyrelsens petita om hand på tredje avdelningen, var synnerligen energisk i sin kritik mot byggnadsstyrelsen. Byggnadsstyrelsen blev då omorganiserad, och man inrättade i byggnadsstyrelsen en särskild s. k. praktisk byrå, som skulle fullgöra arbetet, när det skulle utföras i byggnadsstyrelsens egen regi. Men denna praktiska byrå var dock avsedd att samtidigt se till, att planläggningen och ordnandet av byggnaderna komme att ske i sparsamhetens tecken. Nu säges det visserligen, att så icke har varit meningen, utan denna byggnadsbyrå skall bara ha till uppdrag att verkställa besparingar i själva byggnadsutförandet, sedan man fått byggnadsplanen färdig. Men enligt min mening gick diskussionen den gången på det sättet, att man redan från början skulle ha in praktiska och sparsamma synpunkter i de förslag, som byggnadsstyrelsen uppgjorde, när det gällde byggnader för de olika verken eller för staten överhuvud taget.

Således fick man en byggnadsstyrelse, där man inrangerade denna praktiska byrå, som skulle tillse, att allting bleve så enkelt, som överhuvud taget möjligt var, och så sparsamt som möjligt.

Nu äro vi emellertid framme vid ett förhållande, där en särskild besparingsnämnd tillsättes för att övervaka, att denna sparsamhet i byggnadsstyrelsen iakttages, och jag måste säga, huru mycket och hur högt jag än skattar de personer, som representera denna besparingsnämnd, att de dock näppeligen själva anse sig kapabla att åstadkomma något väsentligt i fråga om besparingar i byggnader. Man kan naturligtvis säga, att det och det kan göras billigare, det och det kan också göras billigare, o. s. v., o. s. v., men jag tror, att det finnes belägg för att om man skulle följa uttalandena, så skulle det inte bli någon besparing, men väl en försämring och kanske rentav en fördyring.

Det är således majoritetens i statsutskottet uppfattning, att denna besparingsnämnd mera skulle syssla med de andra frågor, som den nu inte har haft tid att syssla med, än vad den gör med byggnadsfrågor, beträffande vilka jag tror att det hade varit nyttigt att, om man nu absolut vill ha en besparingsnämnd ovanför byggnadsstyrelsen, insätta på byggnadsområdet praktiskt sakkunniga män.

Och är det så, att byggnadsstyrelsen överhuvud taget visar sig inte vilja iakttaga den sparsamhet, som man avsåg vid dess omorganisation, ja, då är det väl riktigt, att man går till förnyad undersökning av vad som fattas i byggnadsstyrelsen och ser till att detta verk blir så organiserat, får sådana instruktioner, att man inte behöver ha en besparingsnämnd med ett bart huggande svärd över dess huvud.

För min del måste jag säga, att jag inte av det, som hittills framkommit, funnit, att denna besparingsnämnd gjort något väsentligt, och det var därför, som vi ansågo, att vid den första punkt vi påträffade, borde vi säga, vad vi ansågo om denna sak.

Nu har statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrat, att denna besparingsnämnd har gjort ofantligt mer än de övriga besparingskommittéer, som varit tillsatta. Jag vill gärna medgiva, att besparingskommittéer har det varit tillräckligt av, men besparingarna ha varit mycket små. Men vad beror detta på? Jo, det beror kanske på att man inte går själva problemet in på livet,

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)*

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

när man skall göra besparingar i statsförvaltningen, utan går som katten kring het gröt och sätter till en kommitté här och en kommitté där för att nafsas litet här och litet där, och det hela ger överhuvud taget inte något nämnvärt resultat. Vad som borde göras, om man överhuvud taget vill ha rationalitet i vår förvaltning, vore väl att gå till själva grunden, att genomföra en omorganisation av hela statsförvaltningen. Därvidlag finns det säkerligen åtgärder, som kunde vidtagas, vilka skulle föra oss till ett förbilligande och rationaliserande av denna förvaltning.

Men därtill kräves en stark regering, och jag tror knappast, att denna starka regering finnes vare sig nu eller inom synhåll, ty vi ha stora väljarskaror, och dem vågar man inte gå in på livet genom en omorganisation sådan som den, som åtminstone jag hade tänkt mig skulle föra till ett verkligt förbilligande av vår statsförvaltning.

Herr statsrådet frågade om dessa trängande byggnadsfrågor skulle ha undandragits besparingsnämnden, så att denna i stället fått syssla med andra saker. För min del får jag då säga att jag inte av vad som i år framkommit under rubriken Utgifter för kapitalökning sett något, som överhuvud taget icke skulle möjliggjort en sådan förflyttning av arbetet på andra områden. Låt vara, att besparingsnämnden kommit med 12 remisser i byggnadsfrågan; äro de av samma slag som vissa uttalanden här i Utgifter för kapitalökning, så tycker jag, att de äro snart gjorda, och de ha inte medfört något nämnvärt resultat.

Vad utskottet har velat har varit att få klarhet och reda i förvaltningen på det sättet, att de olika verken skola stå ansvariga vart för sig för sina göranden och låtanden. Över dem står Kungl. Maj:t, och över Kungl. Maj:t står riksdagen. Riksdagen får tillfälle att pröva de ärenden, som förekomma, och det är uppenbart och har i statsutskottet vid många tillfällen visat sig vara en fördel när vi försökt att göra besparingar, att vi haft verket stående ansvarigt i stället för en besparingsnämnd, som vi inte kunna nå, som står mitt emellan och utan någon ställning i statsförvaltningen.

För min del tycker jag, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tog allt för hårt i beträffande denna sak. Vad som här har sagts är ju ingenting annat än en liten påminnelse om att man inte bör fortsätta på den inslagna vägen och därigenom avtrubba det ansvar, som de olika verken böra äga, när det gäller statens angelägenheter. Jag kan därför för min del inte anse annat än att det är välbetänkt av utskottet att nu gå fram till riksdagen med ett uttalande i den riktning, som det här gjort. Uttalandet är synnerligen mildt. Det fanns i utskottet från början ett förslag, där man gick något längre, men vi enades om denna mildare form, därför att ju besparingsnämnden inte suttit så synnerligen länge. Det var skälet, varför man stannade vid det uttalande, som man här har föreslagit, och jag tror, som sagt, att det är välbetänkt av kammaren att godkänna statsutskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Som kammaren kan finna av utskottets utlåtande, är det 8 av utskottets ledamöter, som inte velat biträda den del av motiveringen, vari ett visst klander riktats mot tillsättande av besparingskommittén.

Den för oss avgörande ståndpunkten har varit den, att vi ansett, att det inte riktigt står i god överensstämmelse med de allmänna grunder, efter vilka statsutskottet har att utföra sin granskningsplikt, när man på den första punkt, där man finner, att regeringen har velat vidtaga vissa åtgärder för att göra besparingar, riktar en anmärkning mot regeringen för detta. Ty ytterst måste

det ju anses såsom en anmärkning för att denna besparingsnämnd blivit tillsatt, det uttalande som utskottet här gör.

Som den föregående skärade talaren alldeles riktigt nämnde, var det tidigare formulerat betydligt skarpare av majoriteten på avdelningen, som hade att handlägga den förberedande granskningen av detta ärende. Enär det sedermera visat sig, att det inte gick att skapa en majoritet i utskottet för detta uttalande, så modifierades dessa skarpare anmärkningar, så att man på det sättet kunde uppbringa den nödiga majoriteten.

Herr Lindblad sade, att han inte kunde finna annat än att utskottets uttalande var klokt och välbetänkt. För min del har jag den uppfattningen, att det var oklokt och mindre välbetänkt av utskottet att göra denna anmärkning.

Om utskottets ledamöter haft den information i frågan, som de nu här i kammaren fått av statsrådets och chefens för finansdepartementet redogörelse, är jag inte så säker på att det lyckats att skapa majoritet i statsutskottet ens för denna i mildare form avfattade anmärkning, sådan som den nu föreligger.

Det är ju så, att det inte är första gången, som en regering har försökt sig på att på ett eller annat sätt få fram förslag innebärande besparing. Jag erinrar mig en föregångare på den plats, som statsrådet Lyberg nu innehar, statsrådet Beskow på sin tid. Han tillsatte också en besparingskommitté, som kom fram med åtskilliga förslag till besparingar. Det var inte rörande byggnadsfrågor, utan det rörde just de områden, som, om jag läser utskottsmotiveringen rätt, utskottet vill skjuta i förgrunden såsom lämpliga besparingsområden. Då inträffade det, att punkt efter punkt blevo hans förslag underkända av utskottsmajoriteten, och det föll på min jämte några få andras lott att försöka, så långt vi kunde, stödja hans strävanden. Men resultatet blev, att det ena uppslaget, det ena förslaget, efter det andra avvisades av utskottet och riksdagen, och den naturliga konsekvensen drogs också av den besparingskommittén, den avgick. Den ansåg, att den inte hade det förtroende inom riksdagskretsar, som var nödvändigt för att den skulle kunna fullfölja sin verksamhet. Här blir väl sannolikt resultatet detsamma. Det kunde man förstå av statsrådet Lybergs yttrande, att det är att antaga, att slutresultatet även av denna ansats blir sådan.

Det är ju annars inte ovanligt, att åtminstone röster i riksdagen vid alla möjliga tillfällen med stor styrka kräva besparingar på statsförvaltningens olika områden, men så snart det kommer fram något uppslag till en besparing, så är det så många olika intressen, som samverka och göra gällande, att just på den punkten är det inte lämpligt. Det kan också hända, att en eller annan i viss mån känner sina intressen trädde för nära och anser, att på det området har riksdagen ingenting att göra. Att utskottet skulle ådagalägga en sådan finkänslighet anser jag i ett fall som detta vara malplacerat. Jag tror, att man måste konstatera, att när ämbetsverken i allmänhet göra sina framställningar, låta de sig visserligen angeläget vara att se till att det inte blir överflöd, men de vilja å andra sidan, att deras förslag, när de komma fram, skola vara sådana, att de tillgodose verkens intressen så bra som möjligt. När det gäller byggnadsfrågor, skola dessa prövas av byggnadsstyrelsen. Det är en sak, som man inte får klandra byggnadsstyrelsen för, om den, när den prövar dessa ärenden, ser det hela ur den synpunkten: när man skall uppföra en byggnad för statens räkning, skall den göras staten värdig. Det skall vara något monumentalt över byggnaden. Det får inte vara fullt så enkelt, som den enskilde i allmänhet kan finna sig i.

Statsrådet rörde vid ett område, byggnadsfrågor för sjukvårdsändamål. Vem vill inte, att det skall vara bekvämt och bra för de sjuka, men den iakttagelsen har ju allmänt gjorts, att medicinalstyrelsen, som är målsmannen för sjukvår-

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)*

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.*

(Forts.)

den här i landet, när den kommer med sina förslag har ganska högt uppdrivna anspråk. Det är mer än en gång, som det gjorts allvarliga invändningar mot de höga byggnadskostnader per vårdplats, som våra sjukvårdsinrättningar representera.

Det torde säkerligen inte vara så lätt för ett annat ämbetsverk som byggnadsstyrelsen att taga upp en direkt strid med en speciell representant för ett område, där denna är särskilt sakkunnig, som ju medicinalstyrelsen får anses vara i sjukhusbyggnadsfrågor. Det är naturligt, om de därför draga sig för att på det området gå frågorna närmare in på livet och ifrågasätta förenklingar och besparingar. Det finner jag ganska naturligt. Det är lättare för lekmannen att göra detta, han, som inte står i samma kollegiala förhållande till verken som ett annat ämbetsverk gör, och i det avseendet ha vi fått höra, att det föreligger uppslag, som skulle innebära rätt betydande besparingar just på dessa områden. Om de i sinom tid kunna realiseras, beror givetvis i sista hand på riksdagen, dess utskott och kamrar. Och man får väl se resultatet i sinom tid, om man lever och får vara med, när dessa ärenden skola prövas.

I varje fall vill det förefalla mig, som om det skulle vara tyngre skäl, som skola anföras för de åtgärder, som av utskottet äro vidtagna, än de, som anförts av utskottsmajoriteten eller av den siste ärade talaren i hans anförande.

Faran för att här skulle växa upp ett ämbetsverk, mina herrar, är ju högst betydligt överdriven. Det är fråga om tre personer. De ha ett arvode av 6 kronor vardera, utom ordföranden, som har 12 kronor. De kosta sålunda tillsammans en dag när de sammanträda 24 kronor, dessa tre herrar. De ha ju inte mera än vad en representant för Stockholms stad har varje dag, så länge riksdagen pågår, och den gemensamma kostnaden för alla dessa för en sammanträdesdag är ju mindre än vad åtskilliga tjänstemän av rätt så låg grad på den trettiogradiga skalan uppbära i daglig avlöning för sin gärning. Att sålunda på grundval härav tala om att här föreligger en fara för att man skulle få ett nytt ämbetsverk, ja, mina herrar, det måste ju anses vara betydligt överdrivet.

Som ledamot av statsutskottet har jag inte ansett det riktigt, att utskottet, som ju speciellt skall ägna sina intressen å besparingssynpunkterna, vid första tillfälle, där man träffar på en åtgärd, vidtagen av Kungl. Maj:ts regering i sådant syfte, då skall framställa en anmärkning för denna åtgärd. Några missgrepp från besparingsnämndens sida ha ju egentligen inte kunnat påvisas. Herr Lindblad anförde visserligen en sak, som jag redan i utskottet själv fäste uppmärksamheten på, nämligen det egendomliga i att det har blivit högre kostnader per kubikmeter för en byggnad i Skåne än i Stockholm, då ju känt är, att byggnadsarbetarna äro mycket högre betalade i Stockholm än i Skåne. Den punkten är ju utbruten, och en del av utskottets ledamöter har för avsikt att närmare undersöka, hur därmed förhåller sig. Det kan ju vara särskilda omständigheter, som göra, att en byggnad per kubikmeter blir dyrare på en plats, även om byggnadsarbetarnas löner äro lägre. Det kan bero på hur byggnaden skall utrustas och dylikt. Det är i varje fall saker, som måste undersökas närmare, för att man på grundval därav skall kunna fälla ett generellt omdöme om värdet av besparingsnämndens arbete eller konsekvensen i dess verksamhet.

För min del finner jag inte, att det är riktigt och klokt av riksdagen att här känna sig så förnärad av denna åtgärd, att den vid första tillfälle, där den stöter på ett initiativ från Kungl. Maj:ts sida till besparingar, framställer klander. Jag anser mig därför böra yrka ogillande av utskottets motivering, sådan den här föreligger, och godkännande av den motivering, som i reservationen föreslagits av mig och några andra av utskottets ledamöter.

Herr Trygger: Här i Sverige talar man så mycket om att besparingar måste göras, men när det sedermera blir fråga om att verkligen göra dessa besparingar, finner man, att såväl stat som kommuner och enskilda ha mycket svårt att komma till något resultat. Vad nu särskilt beträffar byggnadsföretag, är det väl så notoriskt att man ej på något sätt behöver bevisa det, att det har syndats mycket på detta område. Man har gjort dessa företag alltför dyra. I detta mitt uttalande ligger icke något som helst klander emot de myndigheter, som ha handlagt frågorna. De ha sett saken från synpunkten av att få de speciella intressena fullt tillgodosedda. De ha velat hava byggnaderna så ändamålsenliga som möjligt och naturligtvis också så vackra som möjligt inom en viss begränsning, men med ytterligare granskning hade man i många fall kanske kunnat komma till ett billigare resultat. Vi ha ju alla och även jag vid många tillfällen deltagit i dylika debatter och därvid påpekat, att det ej kan få gå till så, att man kastar ut stora belopp för byggnadsföretag, vilka med en större sparsamhet hade kunnat reduceras. Jag för min del kan ej finna annat än att vi äro regeringen tack skyldiga för, att den med allvar tagit upp denna fråga om att genomföra sparsamhet, där detta låter sig göra. Detta innebär, som jag nyss sade, ej något som helst misstroende mot de myndigheter, som haft att handlägga de frågor, där man ansett sig böra ytterligare granska och modifiera förslagen. Nu ha vi fått denna besparingskommitté av 1927, bestående av framstående personer, besjälade av intresse för sin uppgift, och i dag hava vi denna fråga, där man genast är färdig att göra ett uttalande, i vilket man underkänner besparingskommitténs verksamhet på detta område. Jag kan visserligen ej bedöma de speciella fallen. Jag känner ej till dem. Men ligger det någon stor fara däri, att möjligen besparingskommittén kunnat i något fall misstaga sig, d. v. s. har velat spara för mycket med inkräktande på ändamålsenligheten? Är det så stor fara, om nu detta har skett? Det är ju ej ledamöterna i besparingskommittén, som fatta beslut i sista hand, utan vederbörande departementschef får väga deras yttrande och se vad som i det samma kan vara berättigat och vad som icke kan vara berättigat. Ja, detta är den uppfattning, som jag alltid har förfäktat i dylika saker, och som jag anser vara riktig och nödvändig och numera ännu mer nödvändig än förut, ty kraven på staten bli större och större för varje år, och därför blir också plikten större och större, att man iakttar all den sparsamhet, som är möjlig. Jag för min del anser mig följaktligen icke kunna biträda utskottets förslag, utan jag hemställer om bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)*

Hans excellens herr statsministern **Ekman:** Av vad utskottet anfört kvarstår väl efter den diskussion som här förts endast en viss fruktan för att den åtgärd, som Kungl. Maj:t vidtagit, skulle innebära något slags oberättigad kritik av de myndigheter, som i resp. fall haft att utarbета de grundläggande förslagen. Jag vill härom i korthet säga, att när det gäller att bygga, så kan man bygga efter två var för sig fullt försvarbara principer. Man kan bygga enligt den principen, att man i första hand tillgodoser bekvämlighet, modernitet och soliditet. Man kan även bygga på det sättet, att man tillgodoser det behov, som det gäller att tillfredsställa, så, att det fullständigt och nöjaktigt uppfylles, men gör det på billigast möjliga sätt. Att den förstnämnda principen, den först angivna regeln varit den vid svenska statsbyggnader i allmänhet följda, det är, såvitt jag förstår, allmänligen känt. Det är också naturligt, att en byggnadsstyrelse följer den principen. Husen, som byggas, bedömas sedermera nog i regel ej efter den prisbillighet, som man kunnat åstadkomma, utan efter huruvida modernitetens krav blivit tillgodosedda i alla avseenden.

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

Denna utgångspunkt anlägger nog också vid bedömandet i regel det verk, som sedermera skall använda byggnaden. Det framställer redan från början sina anspråk så högt som möjligt och pressar givetvis byggnadsstyrelsen vid framläggandet av byggnadsprogrammet så hårt som möjligt för att få just dessa anspråk tillgodosedda. Verket kan också försvara den ståndpunkten genom att säga, att om vi få det på det och det sättet, så kommer skötseln att underlättas — om också ej alltid förbilligas.

Det är uppenbart, att om det i dylikt fall kommer in åtminstone vid något tillfälle eller under någon period en instans, som har att inför ett byggnadsförslag fråga sig: Har man i det nu föreliggande fallet sökt tillämpa och fullt följa den principen, att det föreliggande byggnadsbehovet skall nöjaktigt och fullständigt tillgodoses, men på billigast möjliga sätt, och tagit detta till riktlinje för sitt ingripande, då kan man komma till ett annat resultat; och i nu föreliggande fall har man kommit till andra resultat än den första bearbetningen givit. Man behöver ej alls, som ett par talare framhållit, utgå från att man finner den av mig inledningsvis berörda första principen oacceptabel eller att det innebär något i och för sig förkastligt att följa den. Men å andra sidan är det naturligt, att man från riksdagens sida — åtminstone borde det ske så från statsutskottets sida — i största möjliga omfattning lägger den senare regeln till grund för vår offentliga byggnadsverksamhet.

Nu sade den högt ärade talare, som företrädde utskottet, att det fanns en fara, om man här skulle underlåta att följa utskottet och göra anmärkning, nämligen den att byggnadsstyrelsen skulle höja sina anslagskrav i byggnadsfrågor på sådant sätt, att styrelsen kunde utgå från, att den i alla fall skulle efter vederbörliga prutningar erhålla vad den önskade. Det har ej alls visat sig gå till på det sättet. Man har tvärtom på alla håll varit med om, att därest en omläggning skulle kunna trots förbilligandet tillgodose behovet, så har den ej mött något motstånd. Man har tvärtom på olika håll visat intresse för att husbyggena skulle läggas på annat sätt, alltså att i byggnadsplanerna skulle vidtagas erforderliga förändringar, därest därigenom kostnaderna skulle kunna sänkas. Och genom den diskussion, som därvid uppstått mellan det verk, som behövt och sedermera skulle använda byggnaden, och byggnadsstyrelsen samt besparingsnämnden, har Kungl. Maj:t erhållit utmärkt material för bedömandet av, hur dess propositioner i frågorna slutligt borde avfattas. Utan att således räkna med, att härmed skulle skapas en bestående institution, vilket visst icke varit meningen, tror jag i allt fall icke, att det skadar, om man på sätt i dessa fall skett praktiskt uppvisar, hur regeln om behovets tillgodoseende på billigast möjliga sätt kan i olika fall tillämpas.

Nu yttrade herr Lindblad, att utskottet fann nödvändigt att redan i den första punkt, det påträffade ett meddelande om nämndens verksamhet, inlägga sin gensaga däremot. Men han vittnade samtidigt om, att han ej kände till, hur ingripandet skett i de övriga fallen. Det förefaller mig, som om det varit kloka och riktigare, att man, innan man uttalar ett omdöme om en vidtagen åtgärd, och det föreligger möjlighet att bilda sig en uppfattning om hur den lyckats, tar kännedom därom innan man går till ett slutligt uttalande rörande vad man anser beträffande saken ifråga. Jag kan således ej finna det vara en förtjänst, att utskottet redan vid första punkten, under obekantskap med vad saken egentligen gällde, gör sitt uttalande. Det förefaller mig tvärtom vara ett förfaringssätt, som statsutskottet i regel icke funnit lämpligt använda vid sitt arbete.

Slutligen sade den högt ärade talaren — jag förstår ej riktigt, vad meningen därmed var — att han ej trodde, att det skulle kunna bli något bevänt med ett dylikt försök därför, att vi ej ägde en tillräckligt stark regering och att han ej heller kunde finna någon sådan i utsikt. Jag vet ej

riktigt, vad han menade med ordet »stark». Menade han, att de skäl, som regeringen presterat i det föreliggande fallet, skulle utgöra ett svaghetsymtom, så måste jag inlägga en gensaga däremot. Menade han däremot med en stark regering en sådan, som ifrån början kan räkna med, att en stor röstmassa förutsättningslöst och utan egen prövning godtager vad regeringen föreslår, ja, då kan man, herr Lindblad, lätt tänka sig starkare regeringar. Jag hemställer, herr talman, om godkännande av reservanternas ståndpunkt i den föreliggande frågan.

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.*

(Forts.)

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman, det kanske torde vara nödvändigt att någon mera än herr Lindblad uppträder å statsutskottets vägnar, och jag skall alltså för min del be att få säga några ord. Det är nödvändigt redan ur den synpunkten, att herr Lindblad från början ville, att statsutskottet skulle göra ett betydligt starkare uttalande än det, som kommer till synes i statsutskottets utlåtande, under det att jag för min del har hävdadt den meningen, att om ett uttalande skulle göras, så skulle det göras i den milda och försiktiga form, som enligt min mening utskottets uttalande nu har fått. Det är också på mitt förslag, som utskottet har ryckt in uttrycken, att man har full uppskattning även för denna gren av besparingsnämndens verksamhet, men jag kan ju säga, att redan från början syntes det mig vara en ganska enhälligt uppfattning, att ett uttalande skulle göras, men meningarna gingo sedan isär om vilken form detta uttalande skulle få. För min del ser jag, efter den diskussion som förts i frågan, saken ungefär på följande sätt. Här förekommer i årets statsverksproposition det förhållandet, att utom till statsmyndigheterna så har en hel rad av byggnadsfrågor remitterats till denna besparingsnämnd för inhämtande av dess yttrande. Det är någonting nytt, som för första gången möter oss i statsverkspropositionen, och det syntes, som om det kunde vara lämpligt, att man talade om för riksdagen, att man har observerat denna nya form för ärendenas beredning. Man fick vissa upplysningar redan i statsverkspropositionen om det sätt, på vilket besparingsnämnden arbetar. Man fick på ett ställe uppgift om, att det är en nämndens ledamot, som har avlagt besök i någon stad, och därpå har nämnden sedan grundat ett i allmänna ordalag hållet uttalande. Jag har för min del aldrig velat vara med om, att någon kritik av tillkomsten av besparingsnämnden eller av dess arbeten överhuvud taget skall förekomma. Statsutskottet har alls icke avsett att rikta någon kritik vare sig mot besparingsnämnden eller mot regeringen, som har tillsatt densamma. Utskottet säger ju: »Med uppskattning även av denna del av den nya besparingsnämndens granskningsverksamhet», men utskottet har, när det sett denna nya form för ärendenas beredning, ansett lämpligt, att det i försiktiga ordalag bleve påpekat, att man förväntar, att nämnden ej skall bli en permanent statsinstitution, som i fortsättningen alltid skall yttra sig över hit-hörande frågor, och man stärktes i sin uppfattning om nödvändigheten av ett sådant påpekande därav, att statsrådet till och med i statsverkspropositionen säger, att denna gren av besparingsnämndens verksamhet har fått en sådan omfattning, att man får det intrycket, när man läser det, att de övriga besparingsåtgärderna ha måst skjutas åt sidan. Man har också velat göra det påpekandet, att även om nämnden blir en permanent institution, så får denna nya byggnadsnämnd ej bli en institution, på vilken sedan alla komma att skylla och hänvisa till, när efteråt en kritik uppstår över ett fördyrat eller i andra avseenden opraktiskt byggnadsföretag. Man får ej skylla ifrån sig. Myndigheterna få ej skylla ifrån sig på besparingsnämnden och säga, att sedan besparingsnämnden har godkänt något, så är allt väl beställt. Det är det, som man har velat påpeka, och därmed har man ej velat rikta någon kritik. I det avseendet står jag, som jag redan nämnt, ej riktigt på samma linje som herr Lind-

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.

(Forts.)

blad. Man har ej velat rikta någon kritik mot regeringen, ej heller mot besparingsnämnden, utan man har i stället tvärtom erkänt alla de strävanden, som gå i riktning mot besparingar, och det har utskottet också sagt, att det uppskattar även denna del av besparingssträvandena; men jag har velat göra dessa små påpekanden, då det synes mig, som om herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har tagit i hårdare än nöden krävde, när han bemötte statsutskottet på denna punkt. Jag tycker, att utlåtandet är så pass försiktigt och hovsamt hållet, att jag för min del anser mig kunna allt fortfarande yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Björck: Herr talman! I likhet med den siste ärade talaren tror jag, att vi litet var kunna vara överens om, att det var ett överord från utskottets ärade ordförande, då han här ville göra gällande, att statsutskottets milda kritik ytterst är en anmärkning för att besparingsnämnden har tillsatts. Såvitt jag känner, har något sådant icke från något håll varit ifrågasatt. Däremot har man på många håll — det äger ju sin riktighet, att det var en ganska stor enstämmighet härom till en början — varit av den meningen, att nämnden icke av regeringen har anlitats på ett *rationellt sätt*. Det är alltså om sättet för besparingsnämndens anlitande, som utskottet här har tagit sig friheten att uttala en åsikt som icke passar herr finansministern.

I förbigående skulle jag vilja säga, att när herr Kvarnzelius sökte att bagatellisera saken ur kostnadssynpunkt med hänvisning till att nämnden ju bara kostade 24 kronor om dagen, så tycker jag, att det var en väl enkel argumentering för att komma från en så framskjuten statsutskottsrepresentant. Skall man icke räkna med att dessa herrar, av vilka såvitt jag känner ingen är byggnadssakkunnig, dels äro borta från sina ämbetsverk, då det alltså går tid förlorad för statstjänsten, dels uppenbarligen måste ha en teknisk stab till sitt förfogande för att överhuvud taget kunna tränga in i dessa frågor? Den nuvarande regeringen har icke gått fram på samma sparsamhetsväg som herr Trygger, när han som regeringschef ville åstadkomma förenklade byggnadsföretag och anlitate duktiga byggnadsexperter som en sorts övergranskare. Något sådant kan man förstå. Det har en förnuftig mening. Men att anlita generaldirektörer och bergsingenjörer som överste-byggmästare i detta land, det kan ej anses vara någon så särskilt lämplig väg för det fortsatta besparingsarbetet. Där förutsattes ovillkorligen byggnadsteknisk sakkunskap. Annars kan den granskningen gärna inhiberas.

Emellertid skulle jag vilja se den här saken i litet större sammanhang än vad t. ex. herr Tryggers sida i dag har skett. För min del skulle jag fatta det riktigare att anknyta till herr Tryggers resonemang för några dagar sedan, när det gällde beredningen av regeringsförslaget i Kalixfrågan. Herr Trygger ironiserade då så vasst över att myndigheterna ej blivit hörda. Samma symtom möter alltför ofta i regeringens propositioner, när man i statsutskottet sysslar med granskningen. Allt emellanåt konstaterar man, att de statsorgan, som rimligen böra höras, ej äro hörda, men å andra sidan hava ofta nog yttranden av mera tillfälliga — eller kanske de skulle bli permanenta — organ lagts till grund för framställningarna och därvid framförallt 1927 års besparingsnämnd. Det är detta motsatsförhållande mellan den bristande respekten för myndigheter, som med skäl kunna hava anspråk på att bli hörda, och den ofattbara uppskattningen av en institution, vars hörande i många fall ter sig tämligen meningslöst, det är detta motsatsförhållande, säger jag, som det är skäl att rent principiellt observera i detta sammanhang. Och jag har omedelbar anledning att giva mig in på detta därav, att finansministern valde ett speciellt fall, där han tyckte, att besparingsnämnden gjort ett sådant gott arbete. Det gällde värmeledning i nationalmu-

seum — en framställning som återfinnes under åttonde huvudtiteln. Det är mig alldeles omöjligt att läsa ut, att besparingsnämnden har någon åra av att kostnaderna räknats ned från 610,000 till 418,000 kronor. Det framhålles nämligen, att detta skett på grund av ett under hand infordrat anbud. Jag vet, att det där anbudet har väckt utskottets livliga intresse. Däremot känner jag ej om förväntningarna rörande anbudets tillförlitlighet visat sig bärbara. Men vad jag vet det är, att på grund av besparingsnämndens och departementschefens ingripande i denna sak har statsutskottet varit nödsakat att vidtaga den ganska exceptionella åtgärden att enligt § 46 riksdagsordningen höra byggnadsstyrelsen i denna punkt för att få den erforderliga utredningen till stånd. Ty i propositionen söker man förgäves den klarläggning, som riksdagen med fog kan kräva.

Sedan ber jag att få exemplifiera besparingsnämndens skadliga inflytande på händelsernas utveckling genom framdragande av ett par andra punkter under åttonde huvudtiteln. Man finner, att besparingsnämndens yttrande har införskaffats rörande dels den geografiska institutionen i Lund, dels biblioteket vid tekniska högskolan, utan att yttrandet hunnit inkomma, innan slutlig framställning avläts till riksdagen. Här äro alltså myndigheterna, och dit måste man under förhandenvarande omständigheter räkna också besparingsnämnden, icke slutligt hörda, men detta hindrar ej, att Kungl. Maj:t ändå lägger fram ett definitivt förslag, ett äskande på reservationsanslag till fixerat belopp utan att avvakta vad besparingsnämnden kan komma att framhålla. Det förefaller mig som om detta vore en ganska egendomlig uppskattning av besparingsnämndens värde och om betydelsen av dess verksamhet, och man har svårt att förena ett dylikt tillvägagångssätt med vad herr finansministern för en stund sedan anförde. När det tillika meddelas, att besparingsnämndens yttrande kan komma in i februari månad och således föreligga innan propositions-tidens utgång, så är det onekligen ett egendomligt tillvägagångssätt från departementschefens sida. Denna utredning, säger han, »har visserligen ännu icke avgivits, men avlåtande av framställning i ämnet till riksdagen synes mig därför icke böra uppehållas, då nyss angivna kostnadssumma torde få anses angiva en övre gräns för det belopp, som behöver anvisas för byggnadens uppförande och inredning. Enligt vad jag inhämtat kommer i varje fall de sakkunnigas utlåtande att föreligga senast under nästkommande februari månad.» Besparingsnämndens anlitande på de här punkterna, har sålunda i det ena fallet direkt föranlett en remiss till det ämbetsverk, som nämnden i sin ordning har kritiserat, och i de två andra fallen har Kungl. Maj:t avgivit ett bestämt förslag, innan besparingsnämndens utlåtande legat på bordet.

Ja, jag skall ej förlänga debatten ytterligare. Jag tror, att det finnes full anledning för kammaren att biträda det yttrande, som utskottsmajoriteten här har föreslagit. Det är ett memento att inte belasta denna besparingsnämnd med yttranden i tid och otid, utan låta den verkligen taga itu med de uppgifter, för vilka den i övrigt är avsedd, och som ju — trots vad herr finansministern anfört — tidigare ansetts vara av så brådskande natur, att man har fått bevittna en ganska lustig kapplöpning mellan riksdagens revisorer och herr finansministern. Jag yrkar bifall till utskottets yttrande.

Herr Lindblad: Jag begärde ordet för en replik till hans excellens herr statsministern.

Han kunde icke förstå min uppfattning, då jag talade om en stark regering. Jag fällde uttrycket i sådant sammanhang, att jag trodde det skulle vara rätt begripligt vad jag menade. Jag sade, att om man verkligen skall gå till besparing och rationalisering av vår förvaltning, måste man gå till en omorganisation av densamma i dess helhet, men därtill krävas starka rege-

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

ringar, att den nuvarande icke var så stark, som härför behövt, och jag såg ingen inom synhåll heller, som skulle kunna göra det. Jag tycker, att det var mycket lättbegripligt.

För övrigt har efter min mening intet av vad som framkommit givit vid handen, att det uttalande, som utskottet här gjort, är oklokt, utan vad vi hittills hört om besparingsnämndens arbete på detta område, är av den beskaffenhet, att jag tror, att utskottet tvärtom haft fog för att i milda ordalag säga ifrån, att man vill se till, att den ej för framtiden blir något slags institution, som blir bestående vid sidan av vederbörande verkliga myndigheter, som ha att handlägga ärenden inom sina respektive områden. Nu kommer det nog att bli på det sätt jag sagt, att man från myndigheternas sida höjer sina krav för att kunna stanna vid det, som man anser sig kunna nöja sig med. Det är precis samma ståndpunkt, som hans excellens herr statsministern såsom statsutskottsledamot intagit gentemot byggnadsstyrelsen. Genom hans skarpa kritik av byggnadsstyrelsen nådde vi dithän, att vi fingo denna omorganiserad, men oaktat vi insatte en byrå för den praktiska verksamheten inom styrelsen, ha vi nu två år efteråt en besparingsnämnd, som skall övervaka denna omorganiserade byggnadsstyrelse, och denna besparingsnämnd har den förre kritikern av byggnadsstyrelsen, som själv var med om omorganisationen av densamma, nu tillsatt. Således, även efter omorganisationen hyser numera excellensen Ekman samma uppfattning om byggnadsstyrelsen, som han hyste såsom statsutskottsledamot på tredje avdelningen. Herr Trygger var inne på samma tankegång som den ärade ordföranden i statsutskottet, att det vore synnerligen oklokt att nu uttala något om besparingsnämnden, därför att vad som kunde göras i besparingsväg också borde göras. Ja, det är alldeles riktigt, men det uttalande, som här föreligger, är icke riktat mot sparsamhet överhuvud; det är riktat mot den nya metoden i förvaltningen att skjuta in något nytt emellan vederbörande ansvariga myndigheter och regeringen. För övrigt kan jag ju tillägga, att från början, när fjärde avdelningen i statsutskottet diskuterade dessa angelägenheter, rådde det en allmän mening om att statsutskottet här måste göra något uttalande. Att sedan meningarna ha ändrat sig, är icke mitt fel. Jag står fast vid samma mening som från början.

Herr Winberg: Jag har med intresse sökt följa de talare, som här talat för utskottets utlåtande, därför att jag väntade mig att under debatten få höra sakliga skäl för det enligt min mening ganska uppseendeväckande uttalande, som utskottet tillåtit sig i denna punkt. Jag måste emellertid säga, att utlåtandet i denna punkt fortfarande är lika obegripligt, ty de sakska, som anförts utöver vad utlåtandet presterat, äro sannerligen icke så avgörande.

Här har först och främst sagts, att det är fara för att denna besparingsnämnd skall bli en ständig institution. Jag vill då säga, att det är något för tidigt sagt, då denna institution bara arbetat några månader men — à la bonne heure — om institutionen i fråga åstadkommer för staten nyttiga uppslag till besparingar, varför kan den då i all världen icke mycket gärna bli ständig såsom sådan? Det är sålunda icke något avgörande skäl.

Vidare sade herr Lindblad, att till följd av denna överkontroll på byggnadsstyrelsen kommer byggnadsstyrelsen bara att slå in på den vägen att begära så mycket högre belopp, och då får den ungefär vad den innerst inne tänkt sig från början. Ja, det är det sättet, verkstyrelserna i allmänhet använda, ty de veta, att riksdagen prutar. Men i detta fall föreligger dock den risken för verkstyrelsen, om den gör det, att den har denna institution, som tittar på dess uppslag, så att det skälet är ej heller avgörande.

Jag skall icke alls inlåta mig på den fråga, som här debatterats mera vid sidan av saken, den nämligen, på vilket sätt denna institution kommit till. hur personalvalet skett och vad därmed sammanhänger, ty därom har jag ingen möjlighet att yttra mig, och det är icke heller den saken, som behandlas här. Om man anser, att regeringen har begått något, som är oklokt, à la bonne heure, då kan den saken upptagas till behandling, men icke i det sammanhang, som skett, ty det är dock så, som redan har uttalats, att om det är något område, där man syndat i vårt land, så är det väl i fråga om av staten vidtagna byggnadsanordningar. Där har det visats en flotthet, som sannerligen ej alltid stått i överensstämmelse med våra ekonomiska tillgångar. Om det för att råda någon bot i det avseendet kräves några extra åtgärder, kan jag ej förstå, hur de, som annars uppträda som sparsamhetsvänner, kunna gripas av en sådan panik inför en sådant åtgärd. Det är något, som jag sannerligen icke kan förklara. Det måste ligga något annat bakom detta.

Herr Lindblad kom fram till att vad som här borde göras, vore en fullständig omorganisation av statsförvaltningen. Det kan jag ge honom rätt i, men han förklarade, att vi varken nu hade en så stark regering, som behövdes för det ändamålet, eller hade utsikt att få det i framtiden. Om det inte föreföll så fullkomligt orimligt, vore man verkligen frestad att undra, om icke denna punkt i statsutskottets utlåtande ansetts som upptakten till ett beredande av vägen för den starka arbetar- och bonderegering, som man lär ha ställt i utsikt i detta land; men om det är riktigt, måste jag säga, att upptakten är långt ifrån lovande. Jag har sannerligen ej anledning att försvara denna regering eller att försvara besparingsnämnden, ty jag vet icke, vad den kommer att uträtta i framtiden, men det måste jag säga, att skall det vara någon konsekvens med det ständiga talet om att vi måste spara, så förefaller det mig fullkomligt obegripligt, att man nu slår ned på att man försöker spara just i fråga om statens byggnader och säger, att besparingsnämnden skall sysselsätta sig med annan sparsamhet. Nej, mina herrar, i första hand gäller det att taga ståndpunkt till de rätt omfattande byggnadsföretagen, ty äro byggnaderna en gång beslutade och uppförda, kunna de ej rivas ned eller ändras, så att de bliva billigare.

Det synes mig ur dessa synpunkter icke vara något skäl att fästa avseende vid utskottets ståndpunkt, och på grund därav ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Petré: I anledning av att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i sitt anförande framhöll, att besparingsnämnden föreslagit stora besparingar i fråga om planer för nya sjukvårdsanläggningar, som den fått att granska, kan jag icke underlåta att meddela min erfarenhet angående arten av de besparingar, som på detta område blivit av besparingsnämnden föreslagna.

Emellertid vill jag först i anledning av att utskottets ärade ordförande i sitt anförande yttrade, att medicinalstyrelsens förslag brukade vara så dyrbara, att det väl behövdes, att även lekmän finge närmare granska dem, framhålla, att de flesta av de förslag till nya sjukvårdsanläggningar, som det här är fråga om, icke äro uppgjorda av medicinalstyrelsen utan uppgjorda av en parlamentarisk kommitté, bestående av fem personer, av vilka fyra äro lekmän på området. Alltså ha under förslagens utarbetande lekmän haft sitt inflytande med och därtill lekmän, som visst icke sakna erfarenhet på detta område, enär bland dem även funnits sådana, som under många år handlagt dylika ärenden på vederbörande avdelning inom statsutskottet.

Herr finansministern framhöll, att de besparingar, som besparingsnämnden föreslagit i fråga om dessa sjukvårdsanläggningar, bestode dels i en minskning

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

av själva byggnadskostnaderna och dels i ett bättre utnyttjande av utrymmet, så att flera platser kunde erhållas, vilket alltså ytterligare minskade kostnaden per plats. Vad då beträffar minskningen av byggnadskostnaderna, vill jag framhålla, att denna minskning till stor del uppkommit därigenom, att vissa byggnader uteslutits. Vid en av dessa sjukvårdsanläggningar har besparingsnämnden sålunda föreslagit att utesluta en ny tvättbyggnad och att man i stället skulle utföra tvätten på annat håll, vilket emellertid skulle komma att kräva en utvidgning av de där befintliga tvättanordningarna, alltså nya byggnadskostnader på annat ställe, vilka ej nu skulle bestridas utan senare. Om man kan kalla det för besparing, vill jag lämna därhän. I fråga om en annan sjukvårdsanstalt, där det efter förslaget gällde att tillbygga en förutvarande stor byggnad med två flyglar, har det av besparingsnämnden föreslagits, att den ena flygeln skulle strykas ur programmet. På så sätt kan man naturligtvis åstadkomma besparingar.

Nu är jag emellertid av den uppfattningen, att man behöver så många platser som möjligt, för det slag av patienter, varom här var fråga, och jag anser därför, att det är olämpligt att stryka någon del av byggnadsprogrammet, även om man på grund av ändringsförslaget skulle kunna få in flera platser på det återstående utrymmet.

Vidare är det en annan sak, som också nedsätter byggnadskostnaderna, nämligen minskning i storleken av de enkelrum, som erfordras på en sådan sjukvårdsanstalt. Det behöves nämligen en del endast för en person avsedda rum, ty alla dessa sjuka kunna icke bo tillsammans på salar. En del patienter är nämligen så pass opålitliga och farliga för omgivningen, att de måste ha sina egna rum. Alltså behöves det särskilda rum avsedda för sådana patienter. Besparingsnämnden har föreslagit en rätt väsentlig minskning i storleken av dessa rum. Genom en sådan minskning erhålles ett mera fängseliknande utseende. Man har emellertid strävat efter att få vår sinnessjukvård så human som möjligt. Det är klart, att man kan spara, men följden av den nu påtalade besparingen blir, att vården blir mer inhuman, att man får mer fängseliknande utseende och utstyrelse på det hela.

Det har också föreslagits »ett bättre utnyttjande av anordningarna», som det heter, i ett par hänseenden. Så t. ex. har man plockat bort ett badrum och ett sköljrum. Följden blir naturligtvis den, att det blir svårare för dem, som skola sköta anstalten, att hålla patienterna rena. Det värsta är emellertid, att det föreslagits en högst betydande minskning av antalet dagrum. Man har plockat bort hälften av de egentliga dagrummen i alla sjukvårdsetablissementer. Det innebär alltså en betydande ökning av antalet sjuka, som skola vistas på ett mycket mindre utrymme under dagen, vilket gör, att om besparingsnämndens förslag skulle följas, anstalten helt enkelt icke skulle kunna skötas på ett tillfredsställande sätt. En hel del patienter skulle nämligen då ständigt behöva hållas isolerade, därför att de annars skulle ständigt komma i konflikt med varandra. Det är nämligen många av dessa patienter, som ha ett så explosivt lynne, att de, om trängseln i dagrummen bleve för stor, skulle råka i kollision med varandra, och vården skulle sålunda bli mindre tillfredsställande. Därtill kommer att om utrymmet är för ringa, kan den viktiga arbetsterapien ej i tillräcklig utsträckning användas.

Det synes, som om besparingsnämnden ej alltid själv förstode innebörden av sina yttranden, ty sedan den avgivit yttranden om förslagen rörande omändring av tre kasernetablissementer till sinnessjukvårds- och sinnesslövsanstalter och föreslagit den nu nämnda minskningen av antalet dagrum, har den beträffande ett av medicinalstyrelsen uppgjort förslag till ny sinnessjukvårdsanstalt för Västerbotten yttrat, att detta borde få vila, tills man först fått närmare utredd frågan om arbetsterapiens betydelse. Synbarligen har någon i nämnden hört

talas om att det i utlandet finnes sinnessjukvårdsanstalter, där man särskilt lagt an på arbetsterapien, och med hänsyn därtill har man alltså föreslagit, att detta byggnadsföretag skulle vila. Men detta yttrande stämmer ju ej alls överens med de yttranden, som man avgivit beträffande ändring av kasernerna till sjukvårdsanstalter, där man tvärtom velat minska dagrummens antal, vilket skulle försvåra möjligheten till arbetsterapi.

Jag har icke kunnat underlåta att meddela kammaren denna min erfarenhet om besparingsnämndens yttranden angående förslagen till nya sinnessjukvårdsanstalter. Det har sagts, att om också nämndens ledamöter icke själva äro byggnadssakkunniga, ha de likväl haft på byggnadsområdet sakkunnig person till sitt förfogande. Det vill jag dock säga, att den tekniskt sakkunnige, som är engagerad av besparingsnämnden, saknar all erfarenhet om sinnessjukvårdsanstalter, så att *på detta område* är han *icke* sakkunnig. Överhuvud vill jag göra det slutomdömet om besparingsnämndens yttranden, att de vittna om den mest fullständiga brist på sakkunskap beträffande den verksamhet, som skall bedrivas i de anstalter, vilkas byggnadsförslag den haft att granska.

Jag kan icke finna, att det är lämpligt att på detta område ha en sådan övergranskningsmyndighet och på grund av det sätt, varpå sålunda besparingsnämnden blir använd, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skulle ej ha begärt ordet, om jag ej i den kritik, som herr Petrénu nu ägnade besparingsnämndens förslag, mött ett omdöme, som icke uttalades under det samarbete med besparingsnämnden, som herr Petrénu tidigare inför regeringens medlemmar utövat. Vid det sista tillfället, när vi — herr Petrénu, jag och åtskilliga övriga — behandlade ett förslag, som snart kommer att ligga på riksdagens bord rörande den största av de ombyggnader, som i år kommit i fråga på sinnessjukvårdens område, fick jag den bestämda uppfattningen, att det förslag, som man slutligen kom till och som icke gick ned så långt som besparingsnämnden ursprungligen föreslagit, men dock innebar en väsentlig kostnadsminskning i förhållande till de tidigare förslagen, beträffande både beläggning och anordningar i övrigt, var av den beskaffenhet, att det godtogs såväl av herr Petrénu som av delegerade från medicinalstyrelsen. Att, när så är förhållandet, herr Petrénu nu säger, att nämndens förslag äro av den beskaffenhet, att patienterna icke kunna skötas å en anstalt, ordnad i enlighet därmed, är det för mig en överraskning.

För övrigt ligger ju saken så, att riksdagen själv blir i tillfälle att för varje framkommet förslag undersöka, huruvida det är acceptabelt eller icke, huruvida man gått så långt i inskränkningar, att därav följer inhumanitet, eller om driften blir för dyrbar, eller om andra olägenheter därmed äro förbundna. Den saken får riksdagen tillfälle att pröva punkt för punkt, byggnad för byggnad. Och jag är övertygad, att den prövningen skall ge till resultat, att det slutligt framställda förslaget, som i regel visserligen icke går så långt ned i kostnadsminskning som besparingsnämndens förslag, men som — efter prövning både hos byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen — i kostnadsväg ligga väsentligt under tidigare förslag, skall visa sig vara av den beskaffenhet, att de kunna av riksdagen accepteras. Jag skall för övrigt ej ingå på åtskilliga uttalanden av herr Petrénu om vad de framlagda förslagen i övrigt skulle innebära.

Gentemot herr Lindblad vill jag i korthet säga, att när han gång på gång återvänder till min tidigare personliga behandling av dessa ärenden, förstår jag ej, varför han mot regeringens uppträdande ställer den omständigheten, att jag förr såsom statsutskottsledamot varit kritisk mot byggnadsstyrelsen. Är det ej tvärtom ett uppenbart sammanhang mellan denna hållning och vad som nu skett från regeringens sida? Herr Lindblad erinrade också om, att en viss organisation för något år sedan förekommit inom byggnadsstyrelsen. Ja, den

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.
(Forts.)

Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden.

(Forts.)

omorganisationen tog först och främst sikte på att förändra ett sakförhållande, som förelåg tidigare, nämligen att hos byggnadsstyrelsen anställda arkitekter erhöles en allt högre betalning för det arbete, som de utförde, när det gällde förslag till eller uppförande av nya byggnader, ju dyrare kostnadsförslaget blev. Betalningsmetoderna voro sådana. Nu har man omarbetat dem så, att vederbörande skulle både vid den ursprungliga planläggningen och sedan vid tillämpningen få ett direkt personligt intresse av att söka förbilliga statens nybyggnader så mycket som möjligt. Omorganisationen gällde således i första hand en omläggning av de metoder, enligt vilka betalningen skulle ske. Den torde icke hunnit inverka på vad som hittills förekommit, enär det sedan dess mest varit fråga om ombyggnader och sådant, som icke sammanhänger med uppläggandet eller kontrollen av stora byggnadsförslag.

I övrigt innebar omorganisationen, att byggnadsstyrelsen skulle erhålla en avdelning, vilken i sådana fall, där man hyste den uppfattningen, att från enskilda inkomma entreprenadanbud ställde sig så höga, att man vid en beräkning inom byggnadsstyrelsen fann, att byggnaderna kunde utföras billigare av byggnadsstyrelsens egna funktionärer, skulle kunna vara kapabel att själv taga byggnadsarbetet om hand. Det var en utrustning av byggnadsstyrelsen för den eventualiteten, som då skedde, och den har, såvitt jag vet, i vissa fall varit ganska goda resultat.

Att denna avdelning kanske icke kunnat inverka så mycket på byggnadsverksamhetens principer, som den icke haft så mycket att göra med, är ju möjligt. Men det är också möjligt, att den *kan* komma att inverka mera. Men vad hittills förekommit innebär väl icke något som helst skäl för att, såsom herr Lindblad vill, göra gällande, att nämnda omorganisation skulle på något sätt varit förfelad, eller att eljest ett misstag sker, när man nu påkallar den ytterligare översyn, som ligger i besparingsnämndens behandling av vissa byggnadsärenden. Jag tror, att det finnes mellan det, som skett tidigare, och det som sker nu, det sammanhanget, att man i båda fallen försökt stegvis och punkt efter punkt åstadkomma förutsättningar för ett förbilligat byggnadssätt inom statsförvaltningen. Det är en strävan, som det förefaller mig, att kammaren skulle ha all anledning att omhulda. Hänsyn till nuvarande förhållanden gör den ej obehövlig. Jag förnyar min tidigare hemställan till kammaren.

Herr Petré: I anledning av hans excellens sista anförande vill jag fästa uppmärksamheten på att min kritik icke gällde den ståndpunkt, vid vilken *regeringen* stannat, utan det yttrande, som avgivits av *besparingsnämnden*, och det kan således endast glädja mig att finna, att icke Kungl. Maj:t ansett sig på grund av den kritik, som framkommit, på alla punkter böra följa besparingsnämnden.

Det är riktigt, som hans excellens nämnde, att jag kunnat ansluta mig till en del av de föreslagna ändringarna, ehuru de innebära en försämring av anstalten, såsom t. ex. minskningen av enkelrummen. Vad jag emellertid omöjligt kunnat gå med på, det var — som jag tidigare förklarat — att hälften av dagrummen togos bort och jag har här i debatten anført precis samma synpunkter som jag anförde, när jag var inkallad i statsrådsberedningen. Jag framhöll också vid det tillfället den bristande överensstämmelsen mellan nämndens yttranden angående förslagen att omändra de ledigblivna kasernerna till sinnessjuk- och sinnesslöanstalter och dess yttrande i fråga om det nya hospitalet i Västerbotten. Jag har, som sagt, velat framhålla, att vissa av de föreslagna besparingarna, fastän de göra anstalterna mindre ändamålsenliga, kan man dock vara med om, medan andra av de föreslagna besparingarna äro av sådant art, att de skulle göra det omöjligt att sköta anstalterna. Jag har därmed endast velat belysa, hurusom denna besparingsnämnd, som är tillsatt så-

som en sista övergranskningsmyndighet, bestående av personer, inklusive det tekniska bitrådet, vilka sakna all förståelse för verksamheten på de anstalter, vilkas byggnadsförslag de haft att granska, och det yttrandet står jag fast vid.

*Ang.
besparings-
nämndens
hörande i
vissa bygg-
nadsärenden
(Forts.)*

Herr Lindblad: Herr statsministern ville göra gällande, att hans ställning i denna fråga nu var densamma som förut och däremot har jag ingetning särskilt att erinra. Men när han här gör gällande, att statsutskottet kommer för tidigt med sin kritik av besparingsnämnden, vill jag genmäla, att vad som kommer för tidigt, är besparingsnämndens kritik mot den omorganiserade byggnadsstyrelsen.

Byggnadsstyrelsen omorganiserades år 1925, och det ansågs då, att den skulle få en sådan organisation, att besparingar skulle kunna göras och att de praktiska synpunkterna skulle komma till sin fulla rätt vid de uppläggningar av byggnadsverksamheten, som tillkomma byggnadsstyrelsen. Så snart detta är gjort, alltså sedan ett år förflutit, tillsättes en särskild besparingsnämnd, som skall granska denna omorganiserade byggnadsstyrelsens verksamhet! Det är emot detta, som jag har vänt mig.

Man kan således inte förebrå oss inom utskottet för att vi här i detta yttrande kommit med för tidig kritik gentemot besparingsnämnden, när man samtidigt från regeringens sida gentemot byggnadsstyrelsen kommit med en besparingsnämnd strax efter byggnadsstyrelsens omorganisation.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats bifall till utskottets i nu ifrågavarande punkt gjorda hemställan ävensom att rörande motiveringen framställts olika yrkanden, till vilka herr talmannen ville återkomma efteråt.

På gjord proposition bifölls till en början utskottets hemställan.

I fråga om motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med sistnämnda båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kvarnzelius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som i avseende å motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 6 punkten 6 godkänner utskottets yttrande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motivering, som förordats i den vid punkten angivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.*

Punkten 17.

Under punkten 17 av det vid innevarande års statsverksproposition under rubrik »Utgifter för kapitalökning: bil. 2» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1928 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels besluta, att inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare skulle å bandelen mellan Sorsele och Jokkmokk framdragas över Avaviken, Arvidsjaur, Muskussel och Kåbdalis i enlighet med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits; dels och för fortsättning av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) för fortsättning av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor;

b) besluta, att inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare skulle å bandelen mellan Sorsele och Jokkmokk framdragas över Avaviken, Arvidsjaur, Muskussel och Kåbdalis i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1928 angivits.

Enligt en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herrar *Oscar Olsson*, *Kristensson* i Göteborg och *Persson* i Fritorp ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) för fortsättning — — — 1,200,000 kronor;

b) besluta, att arbetena å inlandsbanan skulle tillsvidare avbrytas, sedan banan färdigställts söderifrån till Sorsele och norrifrån till Jokkmokk.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Den debatt, som förts här hela förmiddagen och i vilken från alla håll ådagalagts ett intensivt sparsamhetsnit, gör, att jag här med något större tillförsikt än vad annars skulle ha varit fallet uppträder på reservanternas ståndpunkt.

Här är det nämligen fråga om en utgift på 28 miljoner kronor, vilken utgift tämligen samstämmigt från alla håll har betecknats såsom huvudlös ur ekonomisk synpunkt. Det kanske följaktligen borde i någon mån intressera vännerna av sparsamhet i denna kammare att något begrunda denna utgift, innan kammaren går att fatta beslut i frågan. Jag är naturligtvis fullt medveten om, med kännedom om regeringens ståndpunkt i denna fråga, att, även för det fall, att det funnits en sparsamhetskommitté, som hade kunnat taga hand om denna fråga och avge yttrande, den icke skulle ha kommit i tillfälle att göra det. Jag har emellertid inte, därför att jag gick med bland reservanterna inom utskottet ställt mig emot denna utgift på 28 miljoner kronor, utan jag har endast ansett det vara lämpligt, att riksdagen skulle beredas rådrum, innan den gick med på en så stor utgift som denna. Riksdagen inbjudes nämligen här att utan tillräckligt rådrum fatta ståndpunkt i en alldeles ny fråga, ty den föreliggande frågan är icke densamma, som avgjordes år 1917. Det är

icke bara så, att frågan om inlandsbanan i år är en helt annan än frågan om inlandsbanan år 1917, utan det är också på det sättet, att det nu gäller att gå över ifrån den linje, som riksdagen förut har godkänt, till en helt annan linje för banans sträckning. Inom utskottet ha vi fått studera en karta, vilken för övrigt är bifogad den kungl. propositionen, och denna karta upptager icke mindre än fem utstakade sträckningar för denna inlandsbanelinje men dessutom en sträckning, som inte ens är utstakad utan som endast är okulärt undersökt. Det är denna nya sträckning, som regeringen nu föreslår riksdagen att godkänna.

Under diskussionen i statsutskottet i denna fråga befanns det också, att av de ledamöter, som där yttrade sig, sex stycken icke ville ha denna nya linje, som rekommenderades efter den verkställda okulärundersökningen, och att endast en av de i debatten deltagande statsutskottsledamöterna ville gå regeringens väg. Anledningen till att statsutskottet ändå fattade föreliggande beslut — såvitt man kunde finna av diskussionen, mot bättre vetande — skall jag senare återkomma till.

Det är emellertid nu fråga om, att riksdagen skall fatta beslut om en utgift på 28 miljoner kronor mot den ansvariga myndighetens avrådande. Järnvägsstyrelsen, som lägger ekonomiska synpunkter på denna fråga, framhåller nämligen, att den del av linjen, som det närmast är fråga om, linjen från Sorsele till Arvidsjaur, skall kosta 9 miljoner kronor, vilken utgift sedan skall bereda statsverket en ränte- och driftsförlust av 640,000 kronor om året. Det är ju egentligen ganska naturligt, att järnvägsstyrelsen under sådana förhållanden icke kan tillstyrka ett sådant företag, allra helst som knappast någon människa skulle ha nytta av företaget. Den glest boende befolkningen på denna sträcka, där inlandsbanan här skulle gå fram, skulle nämligen få tillgång till ett tåg varannan dag i vardera riktningen, och befolkningen skulle säkerligen vara mycket mer betjänt av motortrafik än av järnvägstrafik.

Det kan nu sägas, att det här är fråga om en bana, beträffande vilken riksdagen aldrig velat anlägga ekonomiska synpunkter, ty det är ju fråga om en kulturbana. I handlingarna i detta ärende kommer emellertid det egendomliga förhållandet till synes, att denna inlandsbana även såsom kulturbana är mindervärdig, jämförd med andra ur denna synpunkt nödvändigare järnvägsföretag. Det av denna linje närmast berörda länet, Norrbottens län, har genom sin länsstyrelse avgivit ett utlåtande, däri länsstyrelsen fäster uppmärksamheten på att det både med hänsyn till den materiella och den kulturella utvecklingen är betydligt nödvändigare att iordningställa andra järnvägslinjer än inlandsbanelinjen. Länsstyrelsen går ut ifrån, att även när det gäller de kulturella synpunkterna, bör järnvägslinjen i Norrbotten dragas fram över trakter, där folket finnes, således längs dalgångarna. Länsstyrelsen anför mycket tungt vägande skäl för att dessa linjer måste anses viktigare även i kulturellt hänseende än inlandsbanan.

Det finns endast en synpunkt, enligt vilken inlandsbanelinjen är att föredraga framför dessa av länsstyrelsen förordade tvärbanor, och det är försvarssynpunkten. Men nu kommer man till det, som för mig är ytterst egendomligt i statsutskottets behandling av denna fråga. Åtskilliga av deltagarna i diskussionen inom statsutskottet underströko, att det, som för dem var avgörande i denna fråga, var just försvarssynpunkten och ingenting annat. Jag skall här icke taga upp den gamla debatten om huruvida det från försvarssynpunkt kan vara lämpligare med kulturbanor eller med militärbanoer. Den saken skall jag lämna åt sidan, ehuru även den frågan kunde tåla att diskuteras. Jag skall i stället taga upp frågan enbart från de militära myndigheternas synpunkt.

Vad är då resultatet av granskningen ur denna synpunkt? Jo, resultatet är, att denna okulärt undersökta linje är, om icke den allra sämsta, så åtminstone

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

den näst sämsta av de linjer, som kunna ifrågakomma. Hänsynen till försvaret är emellertid huvudsaken, och från försvarssynpunkt skulle Kaskerlinjen, som riksdagen redan uttalat sig för, otvivelaktigt vara den förnämsta. Men så gå dessa statsutskottsledamöter, som erkänna, att försvarssynpunkten bör vara den avgörande, in för en ny linje, som endast är okulärt undersökt, och vilja försöka få riksdagen med på den. Vad ha de då för skäl härför? Jo, de anför, att chefen för generalstaben har sagt, att han kan gå med på denna nya linje, Muskusellinjen, fastän den icke är så bra som den linje, vilken riksdagen redan har gått in för.

Man kan ju med skäl fråga sig, hur statsutskottet, som skall taga hänsyn just till sparsamhetssynpunkterna, där sex ledamöter av de sju, som yttrat sig i debatten, ha ansett, att en annan av de sex föreslagna linjerna är att föredraga framför den av statsutskottet nu föreslagna, då kan komma med ett sådant förslag. Jag skall använda ett mycket mildt uttryck om den saken. Det framgick alldeles otvetydigt av debatten inom utskottet, att statsutskottet icke ville försitta det psykologiska ögonblicket för att få frågan i hamn. Jag blir alltid ledsen, när det gäller utgiftsfrågor, som skola genomtrumpas, därför att man måste använda det psykologiska ögonblicket. Jag tycker inte om en sådan motivering, när det gäller bara några tusentals eller tiotusentals kronor. och jag finner det upprörande att använda en sådan motivering — vare sig den uttalas eller icke — när det gäller anslag på 28 miljoner kronor.

Det är mycket möjligt, att Kungl. Maj:t har rätt i att det inte är lämpligt att till en oviss framtid uppskjuta inlandsbanebyggets fullbordande. Det är en så stor fråga, att jag nog inte begriper mig på den, men det jag tycker, att jag begriper mig på, är, att det är rimligt, att riksdagen får ett års tid på sig för att begrunda denna sak. Under den tiden kan också järnvägsstyrelsen få tillfälle att genom något mer än en okulär undersökning komma tillrätta med den här föreslagna linjen.

För någon tid sedan, när det dock gällde ett betydligt mindre anslag — ett anslag på halvannan miljon kronor — talade man om det betydelsefulla i att riksdagen fick litet rådrum. Även då framskyntade det, att det icke var så värst trevligt med en överrumplingstaktik, då det gällde så stora frågor. Jag tycker, eftersom den nu föreliggande frågan är så mycket större, att det är ännu tråkigare i detta fall att gå fram enbart för att konjunkturerna — de riksdagspolitiska konjunkturerna — äro sådana att man icke kan lita på att de nästa år äro lika bra som i år. Om denna fråga är av den betydelse, att det föreslagna steget bör tagas, så tages det nog, även om man dröjer till nästa år, i fall frågan då kommer upp, och då kan man gå med på förslaget med betydligt större trygghet än i år. Jag förstår visserligen, att det kan hända, i fall positivt beslut i år fattas, att saken kan planläggas på ett sådant sätt, att det kanske icke behöver bli några avbrott i arbetet. Men även om man skulle rent av betala ut väntepengar åt de arbetslag, som eventuellt skulle komma att få gå utan sysselsättning någon tid, för den händelse riksdagen icke i år beslutade bygga ifrågavarande bana, tror jag, att detta bleve billigare än att nu taga förslaget med den beredning, som föreligger. Vad som är säkert i denna fråga, det är, att om riksdagen i dag fattar beslut i överensstämmelse med utskottsförslaget, så binder riksdagen sig för en utgift på 9 miljoner kronor för järnvägen mellan Sorsele och Arvidsjaur och riksdagen binder sig, utom för denna direkta utgift, då också för en årlig förlust i drifts- och räntekostnader på över en halv miljon kronor. Från kulturell synpunkt sett betyder ett sådant beslut, att riksdagen uppskjuter byggandet av de kulturbanor, som den ansvariga och direkt mest intresserade myndigheten däruppe i Norrbotten satt såsom det viktigaste, och slutligen, i fråga om försvarssynpunkterna, att riksdagen binder sig för en linje,

vilken av alla, som i detta fall ha yttrat sig, har måst anses såsom långt ifrån den mest tillfredsställande.

*Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorscle—
Jokkmokk
(Forts.)*

På grund därav, herr talman, vågar jag yrka bifall till reservationen.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag är ledsen, att jag vid detta tillfälle, som ju är rätt enastående, i det nämligen den siste ärade talaren här förer sparsamhetens talan, icke kan förena mig med honom. Det skulle ju annars ha varit med nöje jag velat göra detta, därför att det är så sällsynt, att han företräder sparsamhetsståndpunkten.

Emellertid nämnde den siste ärade talaren i samband med de stora statsutgifter, som det här rör sig om, bland annat ränteförlusten. Jag förstår icke riktigt vad han menade med detta, ty dessa pengar skola gå ut av skattemedel. Med samma fog kan man ju beträffande alla statsutgifter tala om ränteförlust, så snart man ger ut pengar. Man skulle med precis lika stort skäl kunna tala om ränteförlust, när man ger anslag till våra väg- eller byggnadsföretag för statens räkning, och på det sättet kan man ju komma till hur svindlande belopp som helst, beroende bara på för hur lång framtid man räknar ränta och ränta på ränta. Men man brukar ju annars icke räkna med räntorna i andra fall, än då det gäller lånade pengar, på vilka man skall betala ränta, tills lånet återbetalats.

Beträffande nu den föreliggande frågan i övrigt, är det klart, att det här är fråga om en mycket betydande statsutgift, som man nu skulle gå in för. Den saken kan man icke komma ifrån. När det nu återigen gäller att taga ställning till frågan om fullbordandet av denna järnväg, kan jag för min del icke komma ifrån riksdagens föregående beslut i detta avseende, och jag kan sålunda icke gå emot den kungl. propositionen. Jag utgår nämligen ifrån att det nu är ofrånkomligt, sedan man börjat bygga järnvägen ifrån båda sidorna, söderifrån norrut och norrifrån söderut, att man måste binda ihop dessa tvenne järnvägslinjer, så att man fullbordar programmet och att arbetet sedan får ske i den omfattning, i den mån och i det tempo som våra ekonomiska resurser göra det möjligt samt att trafikeringsfrågan sedan får bli en särskild historia.

Inom utskottet har det starkt ifrågasatts, att man skulle kunna våga räkna med motordrivna fordon i stället för med ånga eller elektricitet framdrivna lokomotiv, vilka senare väl aldrig kunna komma i fråga här, förmodar jag. Detta problem är ännu icke löst på ett tillfredsställande sätt, men jag delar den meningen, att det vore underligt, om man icke skulle kunna driva fram motorfordon på järnvägsspår likaväl som på landsvägar. Så långt tycker jag, att det sunda förnuftet talar för att detta program skall kunna realiseraras.

För mig spelar denna järnväg den största rollen ur försvarssynpunkt, och när nu vårt försvar blivit i mycket hög grad nedskrivet, tycker jag, att även i den omständigheten finnes att hämta motiv för att nu bygga järnvägen färdig. Det gäller ju ändå en så värdefull landsdel däruppe i Norrland, att man med skäl kan motivera ökade anslag med att därigenom ges ökade möjligheter för denna landsdels försvar, för den händelse det skulle behövas.

Det har också sagts, att detta anslag borde föras på fjärde huvudtiteln. Ja, gärna för mig. På vilken huvudtitel anslaget uppföres spelar ingen roll för mig. Jag utgår ifrån att det är nödvändigt, att anslaget beviljas. Jag erkänner också det riktiga i herr Olssons resonemang, att kanske sträckningen av banan blir mindre betryggande nu än om man fått följa den föreslagna Kaskerlinjen, som även jag för min del har vissa sympatier för. Men sedan nu vederbörande myndighet vid närmare prövning av frågan har funnit, att man bättre kan tillgodose kravet från befolkningsgrupperna däruppe

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

genom den nya än genom den gamla sträckningen, och sedan generalstabschefen har förklarat, att den nya linjen även ur de synpunkter, från vilka han måste granska den, är antagbar, går jag in för denna nya linje och stöder mig därvid sålunda dels på länsstyrelsens yttrande och dels på generalstabschefens yttrande.

Vad sedan beträffar själva iordningställandet av denna återstående järnvägsdel, får detta, som jag tidigare sagt, ske i den mån staten anser sig ha möjlighet att anslå medel för ändamålet. Den omständigheten får ange takten, och jag vill fästa uppmärksamheten på, med anledning av vad herr Olsson yttrade, att sedan han betecknat detta förslag såsom det mest huvudlösa som han överhuvud taget kunde tänka sig, gjorde den logiska kullerbyttan, att han ville ha uppskov på ett år bara. Han förutsatte således, att man skulle kunna taga under övervägande att gå in för ett beslut, som var fullständigt huvudlöst, bara man dröjde ett år, och att man under tiden kunde lämna understöd åt de arbetslag, som kanske skulle få gå där uppe utan arbete i avvaktan på att få sysselsättning nästa år. I all den arbetslöshetspolitik, som vi i detta land måste föra, finnes ingenting, som så litet tilltalar mig som just detta att lämna understöd, när man i stället kan bereda folk arbete. Dessa penningar, som komma att utgå däruppe under många år, komma uteslutande att gå till arbetslöner. Man har numera anledning hoppas, att räls och annat material, som åtgår för detta järnvägsbygge, skall kunna tillverkas inom landet. Det är också glädjande att finna, att statens järnvägar numera börjat köpa räls från inhemsk anläggning, nämligen Domnarvet. Om detta kan ske även i fortsättningen, så får man hoppas, att vartenda öre av detta anslag kommer att gå till arbetslöner i en eller annan form. Jag kan därför icke se, att förslaget är något så huvudlöst, som herr Olsson från sina synpunkter ville göra gällande.

Jag kan, herr talman, icke komma ifrån att vi, såsom frågan nu ligger, icke ha något annat att göra än att bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag tror icke, att det skulle vara så illa, om kammaren fäste så stor vikt och så stort allvar vid denna stora fråga, att kammaren diskuterade saken på detta plenum, trots det ringa intresse för frågan, som för närvarande tycks besjåla kammaren.

Beträffande herr Kvarnzelius' svar till mig vill jag säga, att kammarens ledamöter säkerligen torde ha lagt märke till, att han för att kunna få någon angreppspunkt var tvungen att förfälska mina uttalanden genom att endast meddela dem till hälften.

Då herr Kvarnzelius i så hög grad uppehöll sig vid mitt uttalande om att det var ett från ekonomisk synpunkt huvudlöst anslag det var fråga om, glömde han ju att påpeka, att jag sett anslagsfrågan från samma synpunkt som järnvägsstyrelsen, d. v. s. från ekonomisk synpunkt och att jag icke har talat om att det var huvudlöst från någon annan synpunkt än den ekonomiska. Därför blev det icke heller någon logisk kullerbytta, när jag sade, att jag nästa år från andra synpunkter möjligen kunde vara med på denna sak, vilket herr Kvarnzelius med sitt ljusa förstånd nu säkerligen också fattar.

På samma sätt var det med min anmärkning om det understöd, som eventuellt skulle kunna behövas i form av väntepengar för arbetslag. Jag tror icke, att sådana väntepengar äro nödvändiga, och som kammaren behagade observera, har jag icke alls opponerat mig emot det anslag på 1,200,000 kronor,

som det i dag är fråga om, utan dessa pengar komma, såvitt jag förstår, att anslås, och följaktligen komma väl arbetarna att vara sysselsatta under hela året och även ett stycke in på nästa år. Det torde således icke vara någon överhängande risk för väntepengar, men jag sade, att det säkerligen blir billigare för staten att taga den risken än den risk, som ligger i att besluta en utgift på 28 miljoner kronor utan att ordentligt hava undersökt förutsättningarna för detta företag.

Slutligen vill jag beträffande ränteförlusten säga, att om herr Kvarnzelius hade lagt märke till vad jag yttrade därom, skulle han hava observerat, att jag omnämnde denna i sammanhang med järnvägsstyrelsens utlåtande. Jag talade således från alldeles samma synpunkter, som järnvägsstyrelsen anlagt, när jag var inne på denna sak, och såg alltså i det sammanhanget bauan från affärssynpunkt. De anmärkningar, som herr Kvarnzelius riktade mot mig, kunna icke i något hänseende föranleda mig att ändra mening.

Den lilla personliga älskvärdhet, som herr Kvarnzelius riktade till mig, då han beklagade, att han icke kunde använda ett enastående tillfälle att instämna med mig, då jag företrädde sparsamhetens talan, är jag mycket tacksam för. Emellertid vill jag fästa herr Kvarnzelius' uppmärksamhet på att detta trick i diskussionen är använt förr vid åtskilliga tillfällen. När det har gällt stora anslag, ha såväl herr Kvarnzelius som andra uttalat ett dylikt beklagande. Det är en ganska billig kvieckhet, då man vänder sig mot en person, som, när det gäller små anslag till kulturella och sociala ändamål, icke drar sig för att yrka bifall, när han anser utgifterna synnerligen berättigade, att framställa honom som en slösare, ehuru man vid det ena tillfället efter det andra, då det gäller miljonanslag, beklagar, att man icke kan instämna med honom i hans sparsamhetstendenser.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Det framgår ju tydligt av den brist på intresse, som nu visas från kammarens sida, att frågan på förhand är avgjord och att det således strängt taget inte tjänar något till att yttra sig här. Jag har ju också haft tillfälle att redan före behandlingen i utskottet, nämligen i remissdebatten, uttala min uppfattning beträffande det nu ifrågavarande banbygget, och jag kan därför inskränka mig till endast några få ord.

För ungefär fem år sedan hade jag anledning att inför ett högt forum diskutera med chefen för ett statsämbetsverk angående vissa ändringar av bokföringssystemet och blanketterna samt organisationen i övrigt. Vederbörande chef yttrade då, att han icke kunde vara med om någon ändring, därför att detta skulle innebära missaktning och vanvördnad gentemot de ärade män, som för fyrtio år sedan hade organiserat verket i fråga. — Jag kan ju inom parentes nämna, att riksdagen något senare satte denne verkchef på indragningsstat, men det hör inte till denna angelägenhet.

Nu säger herr Kvarnzelius, att riksdagen i denna fråga icke kan komma ifrån sina egna föregående. Statsutskottets ärade ordförande menar sålunda, att vi i denna fråga skola gå ett steg längre än den åsyftade ämbetsmannen och hysa en så djup vördnad för våra egna föregående misstag, att vi icke få ändra något av dessa. Programmet här skall fullföljas, ty det är icke färdigt, säger statsutskottets ärade ordförande vidare. Det blir icke något helt, förrän man får ifrågavarande linjer färdigbyggda! Därvidlag utgår statsutskottets ärade ordförande från den alldeles oriktiga förutsättningen, att man för utnyttjandet av statens järnvägssystem uppe i Norrland skulle vinna något genom att fullborda nu ifrågavarande sträckor. Hela talet om inlandsbanan verkar såsom en suggestion, som hindrar en klar insikt om hur saken verkligen ligger. Mina herrar, inlandsbanan är ingenting annat än en fiktion. Det är nämligen så, att vad som kallas inlandsbanan är den övre ändan av vissa bilinjer till

*Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)*

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

norra stambanan, som allesammans få en krök åt norr uppe i avslutningen, och det har hela tiden varit meningen, att de skola trafikeras var för sig och ingalunda att det skall bli fråga om en sammanhängande bana med genomgående tåg från norr till söder. Dessa stumpar ha naturligtvis, då de samman knyts, den egenskapen, att de ur försvarspolitisk synpunkt kunna bilda en enda bana, om det skulle vara nödvändigt att trafikera dem, sedan norra stambanan blivit avbruten. Men nämnda förhållande gör, att man från ekonomisk synpunkt kan avbryta banbygget precis var man vill, och det är likväl fullt användbart i de delar, som en gång ha blivit fullbordade.

Statsutskottets ärade ordförande framhöll här ytterligare, att de nu ifrågasatta banbyggena främst ha sin betydelse ur försvarssynpunkt. Jag medgav i remissdebatten, att detta var den riktiga synpunkten på saken. Men varför kan man då icke erkänna detta genom att bygga, såsom det nu ifrågasatts, med skattemedel och på fjärde huvudtiteln uppföra anslag till trafikering och underhåll av dessa järnvägar, i den mån de egna trafikinkomsterna icke betala utgifterna?

Herr Kvarnzelius yttrade också, att det var meningslöst att tala om ränteförlust, då man byggde banan för skattemedel. Men är det verkligen så? Om man har råd att på detta sätt taga undan de medel, som behövas till denna bana, från budgeten och betala fasta anläggningar därmed, så kunde det väl gå lika bra att med medlen öka fonden för statskuldens amortering och således spara en ränteutgift. Man kommer aldrig under några förhållanden ifrån att det här är fråga om en utgift, som kommer att trycka på budgeten för all framtid, just på grund av den omständighet jag nu påpekat. Men dessutom tillkommer ju den stora årliga förlusten under ett obegränsat antal år framåt, d. v. s. antagligen så länge vi och våra efterkommande i första och andra led leva, blir det en stor årlig utgift, som man drager på sig genom beslutet i dag.

Herr Kvarnzelius tröstade sitt samvete med att detta anslag egentligen är ett arbetslöshetsunderstöd, ty arbetet utföres inom landet av svenska arbetare, och till och med rälsen skall köpas inom landet. Ja, jag har fått mottaga protester från vederbörande arbetare mot vad jag tidigare har yttrat i riksdagen angående detta banbygge. Men det är ganska besynnerligt, att man aldrig tänker på, att då man gör en utgift av detta slag, hindrar man därigenom tillkomsten av andra arbeten. Man tror väl icke, att de medel, som nu anslås till denna bana, skulle komma att ligga oanvända, därest man underlåte att taga ut dem i form av skatt eller därest man låte bli att låna upp dem, ifall det är fråga om anslag av lånemedel. De skulle komma till användning, och skillnaden är endast den, att de icke komme till användning just i den speciella socken, som det här kan bli fråga om. Men då det mesta arbete i landet som kan tänkas utfört genom dessa medel, lönar sig på ett eller annat sätt, under det att arbetet här uppe ådrager staten en betydande årlig förlust av bestående natur, är det ju alldeles klart, att man minskar försörjningsmöjligheterna i landet genom att bygga sådana banor som denna. Det är absolut ofrånkomligt, att man genom de arbetstillfällen man här bereder i ännu högre grad minskar arbetstillfällena på andra punkter i landet, och det kan väl icke vara till någon som helst fördel. Man bör alltid försöka att tänka sig konsekvenserna utdragna till det yttersta, när man vill se, varthän det skall leda. Om vi t. ex. skulle bygga den ena banan efter den andra uppe i fjällen fram mot norska gränsen, ända tills driften av dessa slukade en väsentlig del av inkomst- och förmögenhetsskatten här i landet, är det väl ingen människa, som tror annat än att detta skulle leda till en betydande arbetslöshet eller till en oerhörd sänkning av alla arbetslöner i landet. Men vad som skulle ske i stort genom ett sådant beteende, sker i något mindre skala men i princip absolut likartat, när det gäller byggandet av de nu ifrågasatta banlinjerna.

Då jag, herr talman, icke kan hysa vördnad för äldre misstag, som ha blivit begångna, och icke finner någon tvingande nödvändighet att fortsätta på en felaktig väg, som man har råkat in på, skall jag be att få yrka bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. vid utskottets yttrande antecknade reservationen.

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sor-sele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Häri instämde herr *andre vice talmannen*.

Herr statsrådet **Meurling**: Herr talman! Omkring det företag, som benämnes inlandsbanan och som ju sätter mellersta Sverige i förbindelse med vår norra tvärbana, har det alltid stått en stark strid. Under hela dess lidandes väg har det vid varje tillfälle, då någon ny bit skulle beslutas, uppstått stora meningsskiljaktigheter om densamma. Så var förhållandet, när år 1907 det första steget till inlandsbanan togs genom riksdagens beslut om linjen Östersund—Ströms vattudal. Så var förhållandet 1913, då man gick vidare från Ströms vattudal upp till Volgsjön. Detsamma var fallet, när man år 1916 i princip beslöt sträckningen från Volgsjön upp till Gällivare, och så är förhållandet även nu. Vid varje steg, som man har tagit, har det uttalats starka betänkligheter mot att gå vidare med detta företag in i ödemarken. Vid varje beslut, som man har fattat, har det framhållits, att beslutet utgjort ett nationalekonomiskt missgrepp. Men hur har det i alla fall gått? Inlandsbanan har arbetat sig fram bit för bit, och den, som verkligen har gjort sig möda att studera de trakter, genom vilka inlandsbanan har framdragits, måste erkänna, att det i spåren av detta arbete har gått en uppenbar uppblomstring och utveckling av det landskap, som banan gått igenom. Den sista delen av inlandsbanan, som nu har genomkorsat Västerbottens västra delar, har på ett märkligt sätt förmått framlocka Västerbottens rika möjligheter, och ingen kan undgå att se, hur det omkring dessa orter, Vilhelmina och Storuman, nu växt upp nya vägnät och nytt liv. Det har skapats värden, som säkerligen högst betydligt överstiga den driftsförlust, som man för närvarande får vidkännas på järnvägen där uppe.

Det har ju flera gånger gjorts försök att avbryta detta järnvägsbygge, och samma försök föreligger även nu i reservanternas yrkande. För varje gång har dock till syvende og sist riksdagen följt det resonemang, som fördes av 1923 års statsutskott, då fråga om avbrott var före. Statsutskottet anförde då, att inlandsbanans slutliga sammanknytande med den viktiga norra tvärbanan måste ur kulturella, nationalekonomiska och militära synpunkter anses vara en angelägenhet av största vikt. Jag är för min del övertygad om att detta statsutskottets enkla och klara uttalande till fullo gäller även i dag, när vi nu återigen ha att taga ställning till frågan, huruvida inlandsbanan skall avbrytas eller om man skall fortsätta den.

Militärt ligger frågan säkerligen på samma sätt. Utskottet har påpekat, att inlandsbanan ur strategisk synpunkt alltjämt utgör en viktig inre uppmarschlinje, och jag är övertygad om att man, om man skall vara ärlig, måste säga, att inlandsbanan, efter vår senaste försvarsorganisation med dess något inknappade försvarskrafter, i detta avseende har vunnit i betydelse. Åtminstone lär man väl kunna vara ärlig nog att säga, att om vi icke nu fullborda inlandsbanans sista del, är det utförda inlandsbanearbetet ur försvarspolitisk synpunkt fullkomligt värdelöst och bortkastat.

Även ur kommunikationssynpunkt måste man medgiva, att åtminstone det sammanknytande av tvärbanan Jörn—Arvidsjaur med inlandsbanelinjen, som nu föreslås, är nödvändigt, för att redan utförda delar skola komma till sin rätt och verkligen göra gagn.

Tänka vi så på kolonisationssyftet, får man ju lov att säga, att detta fått ökad betydelse efter de föregående besluten om inlandsbanan. Norrbotten och

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Västerbotten visa i befolkningshänseende en utveckling, som icke har någon motsvarighet inom det övriga Sverige. Jag ber endast att få nämna några ungefärliga siffror. Under det att Sverige sammanlagt för hela riket under den sista tioårsperioden haft en folkökning av i runt tal 5 pro mille per år, har Norrbotten haft en ökning av 10 och Västerbotten av 15 pro mille, alltså intill tre gånger så mycket som Sverige i medeltal. Och detta är icke blott någon företeelse på längre sikt. Vi kunna taga ut det sista år, från vilket siffror finnas, och finna precis samma förhållande: omkring 4 pro mille för Sverige i genomsnitt, 8 för Norrbotten och 12 för Västerbotten. Detta visar ju, att det i dessa landsdelar finns ett alldeles särskilt behov av kolonisationsmöjligheter, som väl får anses större, än vad som var fallet vid det första beslutet om inlandsbanan. Dessa möjligheter skulle i hög grad främjas genom inlandsbanebyggets fortsättning. I detta avseende innebära ju också de delar av inlandsbanan, som nu skola framdragas, ingalunda några bitar utan betydelse, utan tvärtom är det av stor vikt för kolonisationen, att dessa sträckor fullbordas. Jag vill erinra om att den del, som det nu närmast är fråga om, nämligen sträckan Sorsele—Avaviken, genomkorsar ett område i Västerbotten och Norrbotten, där de rikaste odlingsmöjligheter finnas och där redan nu en stark kolonisation påbörjats, och även vid återstoden av sträckan från Arvidsjaur upp till Jokkmokk finnes, ifall man går den av Kungl. Maj:t nu föreslagna linjen över Muskusel, en trakt, där rika odlingsmöjligheter och betydande skogstillgångar finnas. Detta gäller särskilt Pite älvdal, där redan nu en rätt stor befolkning har börjat bearbeta de befintliga möjligheterna.

Det har vid något tillfälle, då denna fråga behandlats här i riksdagen, sagts, att inlandsbanan utgör hörnpelaren i det kommunikationssystem, genom vilket Norrlands kolonisation och utveckling skall kunna byggas vidare. Huruvida detta är riktigt, får väl framtiden bedöma, men så mycket kan man dock vara säker om, att de naturtillgångar, som övre Norrland erbjuder, icke på ett varaktigt sätt säkerställas utan att man får denna förbindelseled ifrån de rika norrländska malmfälten och de rika kraftkällorna där uppe ned genom en ny jordbrukarbygd fram till Mellansverige.

Inlandsbanan har aldrig motiverats såsom ett ekonomiskt bärigt företag, och det föreligger intet skäl att nu frånträda sin föregående ståndpunkt i fråga om inlandsbanan med hänvisning till att banan icke kan bära sig. Den är lagd på lång sikt. Den bygges med skattemedel, genom direkta uppförfingar av denna generation, i syfte att lämna i arv till andra generationer ökade livsmöjligheter uppe i övre Norrland. Huruvida detta företag i en framtid kan bli ekonomiskt bärkraftigt, vet jag icke. Märkvärdigare saker ha hänt, och det är icke uteslutet, att så kan bli fallet. Men vad som är alldeles säkert är, att denna bana runt omkring sig i nya jordvärden och nya skogsvärden verkligen skapar behållningar, som fullt komma att gå upp mot de ekonomiska uppförfingar, som nu nedläggas på detta företag. Det skulle — jag är alldeles övertygad om att var och en av oss innerst inne känner det så — vara sorgligt, om det största och mest storstilade kolonisationsföretag, som inom Sverige har igångsatts, skulle av riksdagen nedläggas just nu, då inom landet i alla fall tusentals armar behöva nya arbetsmöjligheter och nya försörjningsmöjligheter.

Vad det nu närmast gäller är endast frågan om Sorsele—Avaviken, men ett beslut i den större frågan måste dock fattas i princip, för såvitt icke ett avbrott i arbetet skall äga rum. Denna sammanknytning förefaller mig vara ganska naturlig. Det är väl ingen idé att lämna en ändbana oavslutad i Sorsele och en tvärbana oavslutad i Arvidsjaur utan att sammanknyta dessa, då därtill kommer, att sammanknytningslinjen går genom en rik odlingsbygd och dessutom kommer att öka värdet av de bandelar, som redan äro byggda där

uppe. Genom denna sammanknytning kommer man även beträffande såväl Sorselelinjen som Arvidsjaurlinjen fram till sjösystemet uppe vid Hornavan, vilket måste stärka trafikmöjligheterna för bägge delarna. Dessutom gör man en direkt besparing, i det man genom sammanknytningen kan undvika att tills vidare fortsätta tvärbanan Jörn—Arvidsjaur upp till den enligt min mening tämligen meningslösa ändpunkten Gubbljåure, vilket företag ensamt skulle kräva nästan lika mycket pengar som endast denna sammanknytning.

Jag kan således inte inse, att det finns något skäl att vid detta tillfälle avbryta arbetet och ej fullfölja den plan, efter vilken man nu under så många år har fortsatt dessa banbyggnader.

Herr Olssons anförande ger mig anledning att dessutom yttra något om den linjesträckning, som nu av Kungl. Maj:t föreslagits, nämligen utbytet av Kaskerlinjen mot Muskussellinjen. Skall inlandsbanan överhuvud taget få någon betydelse i kulturellt och ekonomiskt hänseende genom traktens utveckling och uppodling, måste — jag säger det med all respekt för riksdagen — den gamla linjen över Kasker betecknas såsom meningslös. Den går genom tröstlösa ödemarker, där, efter vad jag själv funnit, man knappast kan se något spår av mänsklig verksamhet. På en sträcka av 5 å 6 mil är linjen dragen ovanför odlingsgränsen, och på en ytterligare sträcka av åtminstone 2 å 3 mil går den så nära odlingsgränsen, att någon egentlig utveckling omkring den samma inte kan komma i fråga. Med banans sträckning över Kaskerlinjen skulle säkert följa, att man finge nedlägga cirka 8 miljoner kronor på en linje, omkring vilken ingen som helst jordbruksutveckling kan äga rum, och även vad skogsbruket angår te sig utsikterna omkring denna linje ganska sorgliga. Linjen tangerar barrskogsgränsen — för övrigt det enda ställe, där inlandsbanan skulle göra detta — och går sålunda så långt ifrån de trakter, där möjligheter finnas för förbättring av skogsbruket, som gärna är tänkbart.

Går jag däremot över till den andra linjen, Muskussellinjen, kommer denna i sin sträckning från Sorsele till Avaviken — såsom jag nyss nämnde — att gå genom ett av övre Norrlands bästa odlingsområden. På sträckningen från Arvidsjaur upp till Jokkmokk kommer den att gå genom bygder, där en avsevärd odlingsverksamhet redan har börjat, där väsentliga nya odlingsmöjligheter finnas, och där banan kommer att korsas den ur skogssynpunkt särskilt rika Piteälvdalen. Därtill kommer, att Muskussellinjen blir cirka 3 miljoner kronor billigare än Kaskerlinjen enligt den plan, som föreligger för denna.

Jag kan under sådana förhållanden inte inse, att det finns något skäl att hålla på den gamla Kaskerlinjen, utan anser, att man, när numera de militära betänkligheter, som anfördes mot en östligare dragning av banan, ha förfallit, bör övergå till Muskussellinjen. Det var nämligen så, att när Kaskerlinjen beslöts, hade den genomgående avstyrkts av varenda myndighet, som yttrat sig. Den hade avstyrkts av järnvägsstyrelsen, den hade avstyrkts av vederbörande Konungens befallningshavande, den hade avstyrkts av skogsmyndigheterna, den hade avstyrkts av jordbruksmyndigheterna. Alla förklarade, att Kaskerlinjen vore ur deras synpunkter en meningslös linje. Det enda skäl, som kvarstod för Kaskerlinjen, var det militära. På militärt håll förklarades nämligen Käbdalislinjen icke vara godtagbar ur försvarssynpunkt.

Nu har man funnit Muskussellinjen, beträffande vilken de militära myndigheterna förklara, att deras betänkligheter falla. Och jag frågar mig då, vad det finns för anledning att längre hålla på Kaskerlinjen, när man kan tillgodose såväl de militära som de kulturella och ekonomiska intressena med den nu föreslagna linjen.

Herr Olsson talade om att Muskussellinjen endast vore okulärt undersökt. Ja, detta är ju en fråga om nomenklaturen. Linjen är överhuvud taget så

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

grundligt undersökt, som kan komma i fråga, innan det gäller att definitivt bygga den.

Jag ber, herr talman, att få på det allra varmaste tillstyrka, att inlandsbanebygget icke nu avbrytes utan fortsättes i enlighet med det framlagda förslaget.

Herr Hammarskjöld, Carl Gustaf: Herr talman! I den till statsutskottets utlåtande fogade reservationen yttras: »Tidpunkten för avgörande av frågan huruvida bandelen Sorsele—Jokkmokk bör färdiggöras eller ej bör sålunda enligt utskottets mening framflyttas, tills man får större erfarenhet om motorfordonens förmåga att tillfredsställande uppehålla trafiken i dessa trakter.»

Det är riktigt, att motortrafiken under senare tid utvecklats hastigt och att denna utveckling alltjämt fortgår. Men redan nu har utvecklingen kommit så långt, att man med tämligen stor säkerhet kan bedöma motortrafikens förutsättningar och möjligheter. Det har sålunda framgått, att motortrafiken med fördel kan tillgodose vissa trafikbehov, t. ex. person- och godstrafik — företrädesvis styckegods — på jämförelsevis korta sträckor. Men det har också framgått, att motortrafiken inte kan tillgodose alla trafikbehov, framför allt icke tung trafik och trafik på långa sträckor. Ingen har väl ifrågasatt, att man skall tillgodose trafiken från malmsbergen i Norrbotten med motorfordon.

Det finnes även en annan olikhet mellan motortrafiken och järnvägstrafiken. Motortrafiken ansluter sig intimt till den nuvarande kulturen. Motorfordonen gå på de nuvarande landsvägarna, och ansluta sig till den nuvarande bebyggelsen, även om det måste erkännas, att genom motortrafiken denna bebyggelse i viss mån kan utvecklas och påverkas. Annorlunda är det med järnvägarna. De gå visserligen i regel från den ena större och mera betydande orten eller landsdelen till den andra. Men i stort sett får man dock säga, att de bryta bygd.

I mitten av förra århundradet fanns i nordöstra delen av Jönköpings län en liten by vid namn Träslända utan järnvägsförbindelse. I Träslända bodde riksdagsmannen Lasse Jönsson, vilken uppträdde i dåtidens trafikfrågor. Numera ligger på denna plats staden Nässjö och dit föra sex bredspåriga järnvägar, därav tre statsbanor. Det är emellertid inte så, att staden Nässjö först uppuxit och järnvägar sedan dragits dit, utan det har gått till på det sättet, att på Träslända ägor uppstått en järnvägsknut, och sedan har detta helt naturligt givit anledning till utvecklingen av ett stadssamhälle. På samma sätt är det med alla järnvägslinjer. De komma ovillkorligen, allt efter de förutsättningar, som finnas, att uppamma en viss kultur omkring sig.

Det har redan framhållits av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att dylika förutsättningar finnas i de trakter, det här gäller, och den som studerar järnvägsstyrelsens utlåtande våren 1917, då avgörande skulle träffas angående inlandsbanans sträckning mellan Ume älv och Lule älv, finner i detta utlåtande ett ganska livligt erkännande av utvecklingsmöjligheterna i dessa trakter, även om järnvägsstyrelsen numera känner sig tveksam om huruvida järnvägarna är det rätta sättet att tillgodose trafikbehovet där och om man inte fast hellre borde anlita motorfordon. Det är därför sannolikt — ja, man kan till och med säga, att denna sannolikhet gränsar till visshet — att om denna sista länk i inlandsbanan bygges färdig, detta kommer att leda till en uppblomstring i de trakter, där denna järnväg framdrages.

Herr Örne sade nyss, att begreppet inlandsbanan kunde betraktas såsom en fiktion. Det vore nämligen inte så, att man trafikerade järnvägen i dess helhet, utan man trafikerade varje del för sig. Ja, så kan det te sig. Det var inte länge sedan jag steg på inlandsbanan vid Dorotea för att resa till Sollefteå. I tågtidtabellen stod, att tåget gick från Storuman till Sollefteå. Jag

blev därför något överraskad, när jag fann, att på alla vagnarna stod »Östersund». När jag kom till Hoting, måste jag byta, ty tåget fortsatte till Östersund. Och när jag från Hoting kom till Långsele, måste jag byta för andra gången för att komma till Sollefteå. Järnvägen trafikerades sålunda i verkligheten direkt mellan Storuman och Östersund, även om efter tabellen trafiken gick mellan Storuman och Sollefteå. Huruvida det är inlandsbanan eller tidtabellen, som är en fiktion, tillåter jag mig inte att bedöma.

Här har sparsamhetssynpunkten med all rätt framhållits. Jag vill dock i anslutning till vad departementschefen redan yttrat påpeka, att när man skall bedöma de ekonomiska förutsättningarna för denna del av inlandsbanan, bör man icke betrakta denna bandel isolerad i och för sig. Man skall inte bara göra en kalkyl rörande hur mycket denna anläggning kommer att kosta, hur stor räntan på anläggningsskapitalet blir och hur stort det årliga trafikunderskottet blir, utan man måste se inlandsbanan i dess helhet. Den betydelse, som inlandsbanan äger, kommer inte att fullt framträda, så länge banan är avbruten på sträckan mellan Vindelälven och Lule älv. För att inlandsbanan skall komma till sin rätt, måste den byggas färdig. Genom att bygga inlandsbanan färdig tillgodoser man således inte blott de rent militära fordringarna på järnvägen, utan man tillgodoser även i hög grad järnvägens hela uppgift. Nyttan av den föreslagna järnvägsanläggningen kan således inte mätas bara genom en uträkning av kostnaderna och inkomsterna för denna speciella bandel, utan man måste även taga i betraktande, att densamma kommer att öka trafikintensiteten och därigenom betydelsen för övriga delar, framför allt de närliggande delarna, av inlandsbanan.

Såväl herr Kvarnzelius som i synnerhet departementschefen har förut påpekat, att inlandsbanan ur försvarssynpunkt fått en ökad betydelse i och med 1925 års härordning. Den saken torde vara så obestridd, att jag inte behöver uppehålla mig därvid. Jag vill dock framhålla, att det är något snävt att tala om försvarssynpunkt. Om vi icke bygga inlandsbanan färdig, utan förbindelsen till lands mellan övre Norrland och landets övriga delar uppehålles uteslutande medelst norra stambanan, och om vi vidare tänka oss, att en svensk här sammandrages till Norrbotten, måste vi betänka, att denna armé på grund av det nutida krigets natur, icke blott under själva uppmarschtiden utan även efteråt kommer att i synnerligen hög grad belägga järnvägen. Det har även under senare krig visat sig, att under krigets fortgång blir den civila trafiken på järnvägarna livligare. Detta skulle, särskilt vad de här åsyftade landsdelarna beträffar, bliva fallet, om av någon anledning sjöförbindelserna mellan rikets mellersta och södra delar å ena sidan och övre Norrland å andra sidan icke kunde i nuvarande omfattning upprätthållas. I krig måste emellertid ovillkorligen de militära behoven sättas i främsta rummet. Det kan inte vara försvarligt att inkalla värnpliktiga, skicka dem till gränsen och sedermera säga till dem: »Frågan, om ni skola få edra behov av livsmedel, sjukvård, ersättning för persedlar, ammunition, vapen och dylikt tillgodosedda, får komma i andra rummet.» Det blir ovillkorligen en hederssak för landet att göra allt för att understödja denna armé. Förhållandena bliva sålunda i verkligheten sådana, att även om norra stambanan kan trafikeras obehindrat, kommer den icke att bära såväl den militära som den civila trafiken. Båda trafikbehoven bliva lidande, men i främsta rummet den civila trafiken. Skulle — vilket inte är uteslutet — ett mer eller mindre långvarigt avbrott inträffa i trafiken på norra stambanan, måste detta leda till en kris. Det är naturligt, att om man har en andra järnvägslinje, vinner man i detta avseende större trygghet och säkerhet. Det är sålunda inte fullt riktigt att säga, att man uteslutande tillgodoser ett försvarsändamål med inlandsbanan. Man bör i stället säga, att man tillgodoser trafikbehovet i händelse av krig.

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Det avgörande är, att man får inlandsbanan färdigbyggd och förlagd tillräckligt långt från kusten; sträckningen i övrigt blir av sekundär betydelse. Chefen för generalstaben har nu såsom tidigare framhållit, att från militär synpunkt den västligaste linjen, nämligen den över Kasker, vore den bästa men att vid betraktande av övriga härmed sammanhängande förhållanden skillnaden i avstånd mellan Kaskerlinjen och en linje över Avaviken icke vore större än att huvudändamålet måste anses vunnet med den i propositionen upptagna linjen, rörande vilkens sträckning alla myndigheter förenat sig.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **Olsson, Oscar**: Jag förstår väl och behjärtar mycket de av den siste ärade talaren och av herr kommunikationsministern framlagda kulturella synpunkterna i fråga om järnvägsbyggen — de synpunkter, som jag skulle kunna sammanfatta i den gamla sentensen, att väg bryter bygd. Det är också därför, som jag icke är fullt lika säker som järnvägsstyrelsen och herr Örne i fråga om lämpligheten att avbryta inlandsbanebygget. Men å andra sidan vill jag fästa uppmärksamheten på att just denna sats, att »väg bryter bygd», är den som, såvitt jag förstår, har varit avgörande för länsstyrelsen i Norrbottens län, när denna uttryckligen har framhållit, att tvärbanelinjerna äro av större betydelse både materiellt och kulturellt än inlandsbanans fullbordande.

Jag är fullt överens, så långt jag begriper saken — och det är ju inte så långt — med herr kommunikationsministern, då han framhåller linjen Arvidsjaur—Avaviken såsom den angelägnaste, men jag vill fästa uppmärksamheten på att med den ståndpunkt, som länsstyrelsen i Norrbottens län har intagit, och den uppfattning, som jag här i debatten har framfört, kan denna linje ändå komma till utförande, just därför att den utgör en tvärbana, och jag menar, att ett uppskjutande till nästa år med beslutets fattande, skulle kunna medföra, att den av herr kommunikationsministern såsom nästan meningslös betraktade linjen upp till Arjeploug möjligen skulle kunna ersättas av denna linje Arvidsjaur—Avaviken. Nå, därom vågar jag inte ha något grundat omdöme. Det synes emellertid från lekmannasynpunkt mycket väl kunna förutsättas, att herr statsrådets uppfattning i denna del kan komma att sammanfalla med länsstyrelsens i Norrbottens län ståndpunkt.

Det är således för mig inte här fråga om, huruvida kulturbanor i Norrbotten skola byggas eller inte, utan för mig är det fråga om ett avvägande, huruvida inte en förändring i fråga om kulturbanornas sträckning bättre tillgodoser det ifrågavarande behovet än ett fasthållande vid beslutet om inlandsbanans fullbordande.

Vad sedan beträffar det verkligt bärande skälet, nämligen försvarssynpunkten, så går det inte, därest detta skall vara den främsta synpunkten — vilket har hävdats åtminstone av den siste ärade talaren och utskottets ordförande — att såsom herr kommunikationsministern säga, att Kaskerlinjen är meningslös. Ty just från försvarssynpunkt är detta otvivelaktigt — såsom den siste talaren också påpekade — den bästa linjen. Denna linje är således från den viktigaste synpunkt, som herrarna ha lagt på frågan, inte meningslös. Just på grund av mitt intresse för kulturbanorna är jag emellertid benägen att tro, att herr kommunikationsministern har rätt, då han föredrager Muskussellinjen, men jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på att det utom Muskussellinjen finns utstakade fyra andra linjer för denna bana, och riksdagen har inte kommit i tillfälle att avväga dessa linjers företräden och nackdelar i jämförelse med Muskussellinjen efter den okulärundersökning, som vidtagits för denna linjes vidkommande. Av dessa fyra vägar äro — såvitt jag kan döma av den siste ärade talarens sakkunniga utlåtande — tre från försvarssynpunkt bättre än Muskussellinjen.

Jag tror således, herr talman, att jag har goda skäl för min anslutning till reservationen, ty reservationen behöver inte betyda något annat än att riksdagen får tillfälle att ordentligt pröva frågan nästa år, när alla papper kunna ligga på bordet, och riksdagen kan då skaffa sig ett grundat omdöme om vilken av dessa många linjer som är bäst, för den händelse riksdagen då alltjämt finner, att inlandsbanan bör fortsättas.

Ang.
inlandsbanans
fortsättande
å sträckan
Sorsele—
Jokkmokk.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 punkten 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 18—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 69 och 77 till behandling av lagutskott, nr 74 till jordbruksutskottet samt nr 76 till bankoutskottet.

Herr *Hammar skjöld, Carl Gustaf*, väckte en motion, nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att med civil befattning förena beställning å arméns och marinens övergångsstater.

Denna motion hänvisades, såvitt den avsåg pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, i vad den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:
nr 245, av herr *Thulin* m. fl., angående införande i riksdagsordningen av bestämmelser om ett dagordningsinstitut;

nr 246, av herr *Schlyter*, om ändrade bestämmelser rörande lagrådets organisation m. m.;

nr 247, av herr *Möller*, om rätt för statsrådets ledamöter att deltaga i utskottens överläggningar m. m.;

nr 248, av herr *Möller* m. fl., om avskaffande av censusbestämmelserna i fråga om valbarhet till riksdagens första kammare;

nr 249, av herr *Dahl, Adolf*, om minskning av riksdagsmännens antal m. m.;

nr 250, av herr *Vennerström*, om borttagande av bostadsbandet i fråga om valbarhet till riksdagens andra kammare; samt

nr 251, om ändrade bestämmelser rörande val till riksdagens andra kammare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Möller* för tiden den 19 innevarande månad—den 1 nästkommande mars samt herr *Elisson* för tiden den 21 februari—den 3 mars.

Anmäldes och bordlades

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen om bredden å hjulringar å arbetsåkrar på landet; och

nr 9, i anledning av väckt motion om viss ändring i kungörelsen den 7 augusti 1907 angående ändrade bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion, I:237, angående åtgärder för en effektivare personalbokföring i riket.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 82, med förslag till lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren

Erik Gustaf Geijer samtliga avgivna eller 42 röster, i följd varav herr revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

David Bergström.

Arvid Lindman.

Viktor Larsson.

Nils Johansson.

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen

Hans Gustaf Forsberg samtliga avgivna eller 40 röster, i följd varav herr häradshövdingen Hans Gustaf Forsberg blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.

Arvid Lindman.

Viktor Larsson.

Nils Johansson.

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren

Gunnar Martin Edvard Bendz samtliga avgivna eller 40 röster, i följd varav herr revisionssekreteraren Gunnar Martin Edvard Bendz blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

David Bergström.

Arvid Lindman.

Viktor Larsson.

Nils Johansson.

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrettningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet, t. f. revisionssekreteraren
Erik Holger Elliot samtliga avgivna eller 40 röster,
i följd varav herr hovrättsrådet, t. f. revisionssekreteraren Erik Holger Elliot
blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.

Arvid Lindman.

Viktor Larsson.

Nils Johansson.

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 8 och 9 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 82.

Herr *Lindhagen* väckte nedannämnda motioner:

nr 252, om införandet av verklig eller så kallad decisiv folkomröstning;
nr 253, om en pressorganisation för främjande av vårt folks karaktärsdaning, politiskt och individuellt;

nr 254, om avskaffande av ordensväsendet m. m.; samt

nr 255, om statsråds befogenhet som riksdagsledamot.

Motionerna blevo på begäran bordlagda.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.41 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.